

Karlova Univerzita

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Diplomová práce

Ing. Martin Vinš

**Orientalismu Bushovy administrativy a jeho vliv
na vojenskou intervenci v Iráku**

**Orientalism in Bush administration and its
influence over military intervention in Iraq**

Praha 2019

Vedoucí práce: Zora Hesová, M.A, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Orientalismus Bushovy administrativy a jeho vliv na vojenskou intervenci v Iráku" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 10.7.2019

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval své vedoucí Zoře Hesové, M.A., Ph.D. za její rady a kritickou reflexi práce. Zároveň bych chtěl také poděkovat doktorandce Mgr. Kateřině Kňapové za odborné konzultace týkající se zejména metodologie. Bez Vaší pomoci by tato práce nikdy nevznikla.

Orientalismus Bushovy administrativy a jeho vliv na vojenskou intervenci v Iráku

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá přítomností orientalistických prvků v Bushově administrativě a jejich vlivem na ospravedlnění a uskutečnění vojenské intervence v Iráku. Těmito prvky jsou orientalistická konstrukce identit, civilizační mise, koncept orientálního muslima a koncept orientální ženy.

Za tímto účelem byly sestaveny 3 výzkumné otázky: 1) Jak byla pro účely ospravedlnění vojenské intervence v Iráku konstruována identita Iráku? 2) Jak byla pro účely ospravedlnění vojenské intervence v Iráku konstruována identita Spojených států? 3) Objevují se a případně jakou podobu a vliv měly typické orientalistické prvky týkající se muslimů, orientální ženy a civilizační mise při ospravedlnění vojenské intervence v Iráku?

Za účelem zodpovězení výzkumné otázky jsou v práci za pomoci Faircloughova třírozměrného modelu kritické diskurzivní analýzy analyzovány oficiální výroky 3 klíčových představitelů Bushovy administrativy (G. W. Bush, D. Cheney, C. L. Powell). Analýza je časově ohraničena obdobím od uskutečnění teroristických útoků z 11. září 2001 do samotného provedení vojenské intervence v Iráku dne 20. března 2003. Za pomoci CDA byla identifikována přítomnost orientalistické konstrukce identit a civilizační mise. Klasický prvek orientálního muslima se v analyzovaných proslovech objevoval pouze částečně. I když nelze říci, že by administrativní oficiálně pracovala s klasickou orientalistickou muslimskou identitou, i přes akcentaci opaku Bushova administrativní implicitně spojila islám s terorismem. Orientalistický prvek v podobě orientální ženy se během ospravedlnění vojenské intervence v Iráku neobjevil.

Klíčová slova: orientalismus, diskurzivní analýza, Cheney, Bush, Powell, intervence, Irák, Husajn, terorismus

Orientalism in Bush administration and its influence over military intervention in Iraq

Abstract

Master's thesis focuses on the presence of orientalist elements in the Bush administration and their influence over the justification and execution of the military intervention in Iraq. These elements are orientalist construction of identities, civilizational mission, concept of oriental Muslim and concept of oriental woman.

For this purpose, three research questions were formulated. 1) How the identity of Iraq was constructed to justify the intervention? 2) How the identity of USA was constructed to justify the intervention 3) Whether the Bush administration carried elements of orientalism, how did they present themselves and what amount of influence did they have over justification and execution of the military intervention in Iraq?

The Fairclough three-dimensional model of critical discursive analysis was chosen in order to answer research questions. Analysis was focused on official speeches of three key representatives of Bush administration (G.W. Bush, D. Cheney, C. Powell) within the time period from the terrorist attacks on September 11th 2001 until the actual military intervention to Iraq on March 20th 2003. Based on the analysis the presence of orientalist construction of identities and civilizational mission were identified. Research also showed that element of oriental Muslim was in the justification of the intervention present only partially. It cannot be said that the administration officially worked with the classical concept of oriental but despite administration claims to the contrary Bush administration implicitly merged Islam with terrorism. Orientalist element of oriental woman did not occur during the justification of military intervention in Iraq.

Keywords: orientalism, discursive analysis, Cheney, Bush, Powell, intervention, Iraq, Hussein, terrorism

Obsah

1 Úvod	7
2 Metodologická část.....	10
2.1 Diskurzivní analýza.....	10
2.1.1 Kritická diskurzivní analýza.....	11
2.1.2 Faircloughův třírozměrný model.....	12
2.2 Diskurzivní analýza v rámci Bushovy administrativy při ospravedlnění vojenské intervence v Iráku	13
2.2.1 Bushova administrativa	15
3 Teoretická Východiska	18
3.1 Orientalismus	18
3.1.1 Historický vývoj orientalismu	19
3.1.2 Americký orientalismus.....	21
3.3 Orientalistické prvky	24
3.3.1 Konstrukce identit	25
3.3.2 Orientalismus: Islám, muslimové a Arabové	30
3.3.3 Orientalismus: Identita orientální ženy	35
3.3.4 Orientalismus: civilizační mise	36
4 Analytická část	39
4.1 Historicko-politická perspektiva	39
4.1.1 Teroristické útoky a vyhlášení Války proti teroru.....	39
4.1.2 Intervence v Iráku.....	44
4.2 Orientalistické prvky v rámci Bushovy administrativy	50
4.2.1 Konstrukce identit.....	51
4.2.2 Orientalismus: Islám, muslimové a Arabové	60
4.2.3 Orientalismus: Gender.....	63
3.2.4 Orientalismus: Civilizační mise	64
5 Závěr.....	72
6 Seznam použitých zdrojů	75
7.1 Seznam odborné literatury.....	75
7.2 Seznam článků v odborných časopisech	77
7.3 Příspěvky ve sbornících.....	79
7.4 Elektronické zdroje.....	80

Seznam použitých zkratek

AEI	-	Americký podnikatelský institut
CDA	-	Kritická diskurzivní analýza
PNAC	-	Projekt pro nové americké století
RB OSN	-	Rada bezpečnosti Organizace spojených národů
SSSR	-	Sovětský svaz
UNSCOM	-	Speciální komise Organizace spojených národů
USA	-	Spojené státy americké
WOT	-	Válka proti teroru

1 Úvod

Orientalistická logika vychází z mocenské nerovnosti mezi Západem a Orientem, která se odráží v konstrukci jednotlivých identit. Orient je nejen z pozice Západu považován za principiálně odlišný, nýbrž je také prezentován jako méněcenný. Přestože se oblast Orientu a Západu napříč časem a místem neustále měnila a v dnešní době se již nepoužívá ani samotného pojmu Orient, dle Saida orientální logika přetrvala do dnešních dní a projevila se během vojenské intervence v Iráku.¹

Saidova slova potvrzuje několik autorů zabývajících se vojenskou intervencí v Iráku.² Značným limitem některých analýz však zůstává skutečnost, že její autoři nepracují systematicky a nedodržují metodologické principy. Z tohoto důvodu jejich analýza není dostatečně komplexní a v řadě případů je založena pouze na selektivním výběru citací. Řada prací týkajících se přítomnosti orientalistických prvků v Bushově administrativě navíc analyzuje válku v Iráku jako celek, neklade však důraz na její zdůvodnění a dostatečně nerozlišuje, jak se dané prvky měnily v čase.

Přestože od intervence v Iráku uběhlo více než desetiletí, vzhledem k současné situaci na Blízkém východě zůstává vojenská intervence v Iráku dodnes nikoli pouze kontroverzním, ale také stále aktuálním tématem. Intervence totiž nejen destabilizovala situaci na Blízkém východě, ale poukázala rovněž na limity v rámci demokratické společnosti a demokratických institucí. Jak nám dokazuje případ Iráku, na základě orientalistické logiky může být apriorně ospravedlněná vojenská intervence, limitována opozice vůči hlavnímu politickému proudu a může dojít k nárůstu násilí vůči určitým skupinám či omezení lidských práv s odkazem na zvýšení vlastní bezpečnosti. Orientalismus je tak hrozbou, jak z důvodu oslabení demokratických institucí, tak světové stability a míru. Právě na tuto skutečnost se práce snaží v návaznosti na svůj diskurzivně kritický přístup poukázat.

¹ SAID, E. *Orientalism once more*. 2004, str. 870-872.

² Např. LITTLE, D. *American orientalism: the United States and the Middle East since 1945*. 2008.; ASSAYAG, J. *East and West: Orientalism, war and the colonial present*. 2007.; KHALID, M. *Gender, orientalism and representations of the 'Other' in the War on Terror*. 2011.

Diplomová práce vychází ze sociálního konstruktivismu a využívá Faircloughův třírozměrný model k analýze, zda a případně jaký vliv měly orientalistické prvky ve vyjádřeních hlavních představitelů americké vlády na ospravedlnění vojenské intervence v Iráku. Za tímto účelem jsou v práci analyzovány oficiální veřejné projevy tří klíčových představitelů Bushovy administrativy (prezidenta G.W. Bushe, viceprezidenta D. Cheneyho a ministra zahraniční C. L. Powella) v období od provedení teroristických útoků dne 11. září 2001 do zahájení vojenské intervence v Iráku dne 20. března 2003. Konkrétní časové ohraničení bylo zvoleno v závislosti na kontextu. Po teroristických útocích došlo k zásadní proměně americké zahraniční politiky a 20. března 2003 započala samotná intervence. Výše zmínění zástupci americké administrativy byli zvoleni na základě jejich postavení v administrativě. Prezident Bush zastupoval ve své vládě nejvyšší rozhodovací pozici, Cheney a Powell pak patřili nejen k nejviditelnějším členům vlády, ale také zastupovali zcela odlišné proudy v rámci administrativy.

V návaznosti na vytčený cíl byly na základě studia orientalismu a vojenské intervence v Iráku zvoleny 3 hlavní výzkumné otázky.

- 1) Jak byla v návaznosti na ospravedlnění vojenské intervence v Iráku konstruována identita Iráku?
- 2) Jak byla v návaznosti na ospravedlnění vojenské intervence v Iráku konstruována identita Spojených států?
- 3) Objevují se a případně v jaké podobě při ospravedlnění vojenské intervence v Iráku tradiční orientalistické prvky týkající se muslimů, orientální ženy a civilizační mise?

Diplomová práce je rozdělena na metodologickou, teoretickou a analytickou část. V metodologické části je obecně představena metoda diskurzivní analýzy. Jsou popsány cíle jejího použití a její základní komponenty. Následně je zaměřena pozornost na kritickou diskurzivní analýzu a popsán Faircloughův třírozměrný model. Zároveň je v této části vymezen předmět zkoumání, zkoumané období a představena jak americká administrativa, tak také analyzovaná data.

V teoretické části je představen koncept orientalismu, je nastíněn jeho historický vývoj a jsou popsána hlavní specifika amerického orientalismu. Poslední

část teoretické kapitoly je věnována klasickým orientalistickým prvkům, které jsou typické jak pro samotný orientalismus, tak zejména pro oblast Blízkého východu. Jedná se o orientalistickou konstrukci identit, civilizační misi a orientalistické vyobrazení muslima a orientální ženy. V analytické části je nejdříve věnován prostor kontextu a zdůvodnění vojenské intervence v Iráku ze strany americké administrativy. V poslední části jsou prezentovány výsledky analýzy a zodpovězeny výzkumné otázky.

2 Metodologická část

2.1 Diskurzivní analýza

Diskurzivní analýza patří mezi základní metody vědního výzkumu. Lze ji definovat jako „*studium lidských významotvorných praktik*.“³ Tato vágní definice silně souvisí se skutečností, že diskurzivní analýza je aplikována na různá téma. Její využití najdeme v literární vědě, sociologii, psychologii, filosofii, politologii a celé řadě dalších oborů. Široké uplatnění diskurzivní analýzy se však projevuje negativně nikoli pouze vágním pojetím metody, nýbrž také tak, že jednotlivé prvky, se kterými diskurzivní analýza pracuje, ztrácí svůj význam.

Na obecné rovině se diskurzivní analýza věnuje studiu diskurzu. Tedy pojmu, který je neodmyslitelně spjat s osobností francouzského myslitele M. Foucaulta, jež spojuje tento termín s hegemonií a definuje ho jako nástroj a projev moci vykonávající společenskou kontrolu.⁴ Z pohledu diskurzivní analýzy lze diskurz obecně definovat jako „*způsob artikulace a rozumění světu*.“⁵ Diskurz totiž přiděluje věcem význam a stejná sdělení mohou získat napříč odlišnými diskurzy zcela jiné významy. Ve světě existuje nespočet diskurzů. Ty se mohou vzájemně prolínat a mohou si také navzájem konkurovat. Cílem diskurzivní analýzy je dané diskurzy nejen pochopit, nýbrž také porozumět, jak byly vytvořeny a jaký mají společenský dopad.

Diskurzivní analýza tvoří metodologický celek a nemůže tak být zcela oddělena od svých teoretických a metodologických kořenů v sociálním konstruktivismu.⁶ Ten vychází primárně z francouzské poststrukturalistické filosofie a lingvistiky. Sociální konstruktivisté nenahlízejí na pravdu jako na reflexi objektivní reality, ale jako na sociální konstrukt, jenž se může během času neustále proměňovat. Klíčovou roli v rámci konstrukce diskurzu hraje jazyk. Ten nejenže pomáhá vytvářet sociální svět, nýbrž je také jeho produktem. Jak je patrné z předchozí věty, pouhá orientace na jazyk je nedostatečná. Jazyk je totiž nutné

³ LEFFEY, M. a WELDES, J. *Methodological Reflections on Discourse Analysis*. 2004, str. 28.

⁴ TRAMPOTA, T. a M. VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. 2010.

⁵ JØRGENSEN, M. a L. PHILLIPS. *Discourse analysis as theory and method*. 2002, str. 1.

⁶ FAIRCLOUGH, N. *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*, 2004, str. 9-10.

zkoumat s ohledem na sociální kontext.⁷ Z tohoto důvodu se diskurzivní analýza zaměřuje na vyšší rovinu, než je rovina jednotlivých textů.

Přístupů k analýze diskurzů existuje celá řada. Beneš hovoří o 3 hlavních proudech – 1) sociálně-psychologické, 2) kritické a 3) Foucaultovské historické diskurzivní analýze.⁸ Tyto proudy mají několik společných atributů (např. chápání diskurzu jako sociálního konstruktů), ale také řadu odlišností (např. se liší ve své normativnosti).

2.1.1 Kritická diskurzivní analýza

Kritická diskurzivní analýza (CDA) byla poprvé představena roce 1979 v knize *Jazyk a kontrola* (Language and Control), která byla společným počinem R. Fowlera, B. Hodge, G. Kresse a T. Trewa.⁹ Od této doby však prošla CDA značným vývojem a v současnosti je spojována více než se svými zakladateli s jejich následovníky, zejména pak s N. Faircloughem, R. Wodakovou a T.A. van Dijkem.

Základy CDA vychází z Gramsciho konceptu hegemonie, Althusserova vymezení ideologie a Foucaultovského vnímání diskurzu. Jejím cílem je odhalit nerovnost, mocenské vztahy a diskriminaci v rámci diskurzu. Zkoumá tak propojování jazyka, diskurzu a moci.¹⁰ Diskurzivní praxe se totiž podle stoupenců CDA podílí na vytváření a reprodukci nerovných vztahů ve společnosti. Autoři proto pracují s pojmy jako dominance, hegemonie, ideologie a diskriminace.

Typickým znakem CDA je její přiznaná normativnost. Samotní autoři o ní dokonce říkají, že se jedná o tzv. „*teoretizovanou formu boje*“, nelze ji tak považovat za politicky neutrální.¹¹ Kritičtí analytici stojí na straně znevýhodněných a jejich cílem není pouze odhalení nerovnosti v rámci diskurzu, ale zejména produkovat vědění, které bude aktivně měnit realitu a povede k napravení této

⁷ JØRGENSEN, M. a L. PHILLIPS. *Discourse analysis as theory and method*. 2002, str. 62.

⁸ BENEŠ, V. *Diskurzivní analýza*. 2008, str. 95-97.

⁹ SCHNEIDEROVÁ, S. *Analýza diskurzu a mediální text*. 2015, str. 39.

¹⁰ ZÁBRODSKÁ, K. *Variace na gender: poststrukturalismus, diskurzivní analýza a genderová identita*. 2009, str. 69.

¹¹ FAIRCLOUGH, N. *Critical discourse analysis: the critical study of language*. 1995, str. 18.

nerovnosti. Z tohoto důvodu CDA zpravidla nezačíná výzkumnou otázkou, nýbrž společenským problémem, k jehož řešení má CDA pomoci.¹²

V rámci CDA existuje celá řada škol, které sdílejí několik společných prvků, avšak svým přístupem se značně liší. Pro provedení diskurzivní analýzy projevů tří klíčových členů Bushovy administrativy byl zvolen Faircloughův třírozměrný model, který je blíže rozvinut v následující kapitole.

2.1.2 Faircloughův třírozměrný model

Fairclough patří mezi hlavní představitele nejen CDA, ale analýzy diskurzu obecně. Je autorem celé řady knih a prací zabývajících se touto tematikou. Mezi jeho nejznámější díla patří zejména *Language and Power* (1989), *Critical Discursive Analysis: The critical Study of language* (1995) a *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research* (2003).

Fairclough vnímá diskurz jako sociální konstrukt, který disponuje 3 hlavními funkcemi – 1) funkcí vytváření identity (identity function), 2) funkcí relační (relational function) a funkcí ideační (ideational function).¹³ Fairclough tak pojímá diskurz komplexně a zdůrazňuje nutnost jeho zkoumání od mikroúrovně až po makroúroveň. K tomuto účelu mu slouží tzv. třírozměrný model, který v sobě kombinuje poznatky z několika disciplín. Zejména pak z lingvistiky, filosofie, sociologie a psychologie. V rámci modelu je diskurz pojímán jako 1) text, 2) sociální praxe a 3) diskurzivní praxe.¹⁴ Na tomto základním předpokladu postavil Fairclough svůj model, ve kterém každá z jeho dimenzí reflektuje jednu z analýz konkrétního pojetí diskurzu.

Text je vnímán jako hodnotově zabarvený a zároveň také jako nástroj a produkt ideologie. Z tohoto důvodu se na úrovni samotných textů sleduje používání lingvistických prostředků. Je zkoumán užitý slovník, klíčová slova, gramatika, konstrukce textu, argumentace, expresivnost použitých výrazů, vztahy mezi jednotlivými slovy a v neposlední řadě také jak text působí na své recipienty. V rámci diskurzivní praxe je analyzován širší společenský a historický kontext.

¹² FAIRCLOUGH, N. *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. 2004, str. 209.

¹³ JØRGENSEN, M. a L. PHILLIPS. *Discourse analysis as theory and method*, 2002, str. 67.

¹⁴ FAIRCLOUGH, N. *Critical discourse analysis: the critical study of language*. 1995, str.97.

Analýza sociální praxe se zaměřuje zejména na vztah diskurzu k hegemonii a ideologii.¹⁵

Postup při zkoumání za pomoci Faircloughova modelu lze rozdělit do šesti kroků.¹⁶ Prvním krokem je zvolení konkrétního problému. Primárním cílem CDA je totiž odhalení určitého problému a snaha o jeho řešení. V návaznosti na daný problém je následně formulována výzkumná otázka. Ve třetím kroku je zvolen zkoumaný materiál a časové ohraničení výzkumu. Vybraný materiál může obsahovat různé typy zdrojů (tištěné, zvukové i vizuální). Z tohoto důvodu je nutné materiál převést, je-li potřeba, do textové formy za pomoci transkripce. Dalším krokem je provedení třírozměrné analýzy. V návaznosti na různorodost zdrojů a kontextů, ve kterých se materiály objevují, neexistuje v rámci Faircloughovy analýzy univerzální postup.¹⁷ K jednotlivým diskurzům se tak musí přistupovat zcela individuálně. Posledním krokem je prezentace výsledků analýzy.

2.2 Diskurzivní analýza v rámci Bushovy administrativy při ospravedlnění vojenské intervence v Iráku

Ke zkoumání přítomnosti orientalistických prvků v Bushově administrativě a jejich vlivu na ospravedlnění vojenské intervence v Iráku byla zvolena Faircloughova metoda kritické diskurzivní analýzy. Cílem práce je demaskovat orientalistické prvky, jejich charakter a poukázat na nerovné postavení Orientu a Západu během ospravedlnění vojenské intervence v Iráku. Z důvodu kritického pojetí práce a přiznané částečné normativnosti je použití CDA nejen legitimní, ale také žádoucí a zcela adekvátní. Zvolení konkrétního typu kritické diskurzivní analýzy souvisí s komplexností, se schopností pracovat s odlišnými typy zdrojů, s možností individuálního přístupu a flexibilitou, které nabízí použití Faircloughovy metody.

Cílem diskurzivní analýzy je zodpovědět 3 výzkumné otázky zaměřující se na přítomnost typických orientalistických prvků, které byly zvoleny předem na základě studia orientalismu, Iráku a kontextu vojenské intervence.

¹⁵ FAIRCLOUGH, N. *Critical discourse analysis: the critical study of language*. 1995, str. 21-70.

¹⁶ JØRGENSEN, M. a L. PHILLIPS. *Discourse analysis as theory and method*. 2002, str 77-92.

¹⁷ SCHNEIDEROVÁ, S. *Analýza diskurzu a mediální text*. 2015, str. 76.

1) Jak byla v návaznosti na ospravedlnění vojenské intervence v Iráku konstruována identita Iráku?

2) Jak byla v návaznosti na ospravedlnění vojenské intervence v Iráku konstruována identita Spojených států?

3) Objevují se a případně v jaké podobě při ospravedlnění vojenské intervence v Iráku tradiční orientalistické prvky týkající se muslimů, orientální ženy a civilizační mise?

V analytické části diplomové práce jsou analyzovány oficiální veřejné projevy 3 hlavních představitelů Bushovy administrativy. Těmi jsou prezident G. W. Bush, viceprezident D. Cheney a ministr zahraniční C. L. Powell. Jednotliví členové americké administrativy byli zvoleni na základě jejich postavení v administrativě. Prezident Bush zastával ve vládě nejvyšší rozhodovací pozici, viceprezident Cheney a ministr Powell pak patřili nejen k nejviditelnějším členům Bushovy vlády, ale také zastupovali zcela odlišné proudy v rámci administrativy. Zatímco ministerstvo zahraničí v čele s Powellem bylo klasickým reprezentantem umírněnější politiky založené na multilateralismu a vyjednávání, Cheney společně se svými kolegy z Pentagonu představovali agresivnější protipól požadující rychlé řešení a prosazující unilateralismus.

Zkoumané období bylo ohraničeno dvěma událostmi. První jsou teroristické útoky z 11. září 2001. Ty zásadním způsobem ovlivnily směřování americké zahraniční politiky a stály za vyhlášením Války proti teroru (WOT), jejíž součástí je právě intervence v Iráku. Druhou je začátek samotné intervence dne 20. března 2003.

Zdroje analýzy jsou archivního charakteru a obsahují transkripci všech oficiálních projevů, rozhovorů, a tiskových prohlášení vybraných představitelů. Tyto dokumenty jsou ze zákona oficiálně skladovány a nacházejí se také v internetové podobě na archivních internetových stránkách ministerstva zahraniční (www.state.gov), archivních internetových stránkách Bushovy administrativy (www.georgewbush-whitehouse.archives.gov) a internetových stránkách vládní tiskové kanceláře (www.govinfo.gov). Analyzováno bylo celkem 2073 dokumentů. Většina dokumentů se týkala prezidenta Bushe (celkem 1408) a ministra zahraničí Powella (celkem 614). Analyzovaných dat souvisejících s viceprezidentem

Cheneyho bylo o mnoho méně (celkem 51). Důvodem tohoto nepoměru mezi jednotlivými členy administrativy byla skutečnost, že viceprezident na veřejnosti často oficiálně nevystupoval.

Analyzované projevy byly různého charakteru. Týkaly se celé řady témat, vznikaly v odlišném kontextu a byly určeny odlišným adresátům. Tato různorodost zkoumaného materiálu je značným pozitivem, umožňuje totiž zkoumat ospravedlnění vojenské intervence více komplexně.

Během analýzy dat bylo využito kódování. To bylo prováděno za pomoci tabulky v programu MS Excel a umožnilo ke každému zdroji analýzy přidělit evidenční číslo, datum, autora, adresáta (domácí či zahraniční publikum), místo (Spojené státy nebo zahraničí), hlavní témata, klíčová slova a analytické poznámky. Tento způsob kódování umožnil rychlejší vyhledávání, přehlednější správu zdrojů, sledovat diskurz v čase a lépe vyhodnocovat získané údaje.

2.2.1 Bushova administrativa

Po výhře nad demokratickým kandidátem Al Gorem v prezidentských volbách roku 2000 a následné inauguraci se G.W. Bush stal 43. prezidentem Spojených států a disponoval právem jmenovat členy vlastního kabinetu. Po odsouhlasení konkrétních nominantů senátem se Bushova administrativa ujala vlády. Jednotliví zástupci administrativy pocházeli z drtivé většiny z republikánské strany. Jedinou výjimkou byl N. Mineta. Kabinet byl zároveň sestaven převážně z lidí, kteří měli osobní zkušenosti z působení v rámci předchozích administrativ (např. D. Cheney, C. Powell a D. Rumsfeld).

Během své prezidentské kandidatury deklaroval Bush prosazování tradiční konzervativní politiky jak na domácí, tak zahraniční scéně. V zahraniční politice projevil odpor vůči zahraničnímu angažování předchozí vlády a jejímu prosazování humanitárních intervencí a nation building.¹⁸ I přes politiku zaměřující se primárně na americký kontinent, jejíž součástí mělo být prohlubování vztahů s Mexikem, Bush prosazoval politiku izolace s primárním zaměřením na domácí scénu, kde se chtěl zabývat sociálními a ekonomickými tématy.

¹⁸ PFIFFNER, J. P. *President George W. Bush and His War Cabinet*. 2003.

K prosazování svých politických zájmů měla Bushova administrativa příznivou pozici. Republikánská strana měla majoritu v obou komorách kongresu. Tu administrativa využila například pro snížení daní. Situace se však změnila v momentu, kdy se v květnu 2001 republikánský senátor Jim Jeffords stal nezávislým a kontrolu nad senátem získali demokraté. Ti začali administrativě v klíčových tématech odporovat. Vláda i tak během svého volebního období prosadila navýšení rozpočtu pro vnitřní a zahraniční bezpečnost, odmítla Kjótský protokol a zrušila pomoc několika organizacím podporujícím morálně diskutabilní programy jako potraty či rozšiřování antikoncepce.

I přes skutečnost, že se vláda od počátku musela potýkat s ekonomickou recesí, největší výzvou byly pro vládu teroristické útoky z 11. září. Po jejich uskutečnění začal sílit vliv neokonzervativců na americkou administrativu.¹⁹ Došlo k přehodnocení dosavadní politiky doma i v zahraničí.²⁰ Byl vydán PATRIOTIC Act 2001, který zásadním způsobem omezil občanské svobody. Došlo k vyhlášení Války proti teroru, bylo prosazena Bushova doktrína a došlo k reorientaci zájmu směrem na Blízký Východ.

Od začátku fungování administrativy dominoval politickému procesu Bílý dům v čele s prezidentem Bushem. Ten disponoval rozhodovacím právem a jednotliví ministři tak působili spíše jako konzultanti a následně pomáhali danou policy realizovat.²¹ Bushův postoj ke konzultacím o konkrétní podobě americké politiky jeho administrativy byl pak postaven především na osobním přístupu a přesvědčovacích schopnostech jednotlivců.²² Za hlavní aktéry podílející se na směřování americké zahraniční politiky s největším vlivem na samotného prezidenta Bushe jsou zpravidla považováni viceprezident D. Cheney, ministr zahraničí C. Powell, ministr obrany D. Rumsfeld, ministr financí P. O'Neil, ministr

¹⁹ MILLER, B. *Explaining Changes in U.S. Grand Strategy: 9/11, the Rise of Offensive Liberalism, and the War in Iraq*. 2010 str. 54-64.

²⁰ Tamtéž

²¹ PFIFFNER, J. P. *President George Bush and his War Cabinet*. 2003.

²² BIEDRON, J. M. *Colin Powell: Examining a Key Player in the Bush Administration* [online]. 2005.

spravedlnosti J. Ashcroft, poradkyně pro národní bezpečnost C. Rice a vrcholní představitelé tajných služeb (např. ředitel CIA G. Tenet)

Navzdory jednotnému vystupování, docházelo mezi jednotlivými členy administrativy často k neshodám. Důvodem byla existence dvou hlavních ideologických proudů s odlišným přístupem k výkonu zahraniční politiky USA.²³ První byl situován okolo Pentagonu a jeho hlavními představiteli byli ministr obrany D. Rumsfeld, jeho náměstek P. Wolfowitz a viceprezident D. Cheney. Pro toto křídlo byl typický konzervativnější a ofenzivnější přístup s prvky unilateralismu. Druhé křídlo reprezentovalo ministerstvo zahraničí v čele s ministrem Powellem, které prosazovalo umírněnější zahraniční politiku založenou na multilateralismu. Tato mocenská centra se často střetávala zejména na tématech týkajících se raketové obrany a Blízkého východu. Někteří dokonce definují proces rozhodování uvnitř Bushovy administrativy jako místo neustálého politického boje, kde o převládnutí daného názoru rozhodovalo převážně politikaření a osobní přesvědčování prezidenta.²⁴ V rámci souboje obou proudů bylo silnější především jestřábí křídlo reprezentované zkušenými politiky D. Cheneyem a D. Rumsfeldem, které tak zásadním způsobem formovalo směřování americké politiky a stálo za uskutečněním vojenské intervence v Iráku.²⁵

Z výše uvedených důvodů tak lze prezidenta Bushe, viceprezidenta Cheneyho i ministra Powella považovat za reprezentativní aktéry Bushovy administrativy. Aktéři se zásadním způsobem podíleli na tvorbě zahraniční politiky a jejich výroky jsou tak relevantním zdrojem pro analýzu orientalistických prvků v Bushově administrativě a jejich vlivu na ospravedlnění vojenské intervence v Iráku.

²³ GOMBÁR, E. a L. PECHA. *Dějiny Iráku*. 2013, str. 541-542.

²⁴ BIEDRON, J. M. *Colin Powell: Examining a Key Player in the Bush Administration* [online] 2010

²⁵ PFIFFNER, J. P. *President George W. Bush and His War Cabinet*. 2003, str. 289.

3 Teoretická Východiska

3.1 Orientalismus

Pojem orientalismus je tradičně spojován s osobností Edwarda Saída a jeho knihou *Orientalismus: Západní koncepce Orientu* publikovanou v roce 1978. Samotná kritika západního přístupu k Orientu však předchází jak samotnou knihu, tak jejího autora.²⁶ Kritiku západního přístupu k Orientu nacházíme již v 60. letech v dílech M. Rodinsona²⁷, A. Abdela-Maleka²⁸ či A. L. Tiwabiho²⁹. Tato skutečnost však nic nemění na přínosu Saídovy knihy, jejíž vydání bylo nejen příspěvkem do dosavadní debaty, ale stála také na počátku celé řady dalších debat uvnitř akademické obce. Kniha se také stala fundamentálním textem post-koloniálních i kulturních studií a podnítila celou řadu akademiků nejen aplikovat, ale také rozšířit Saídovy myšlenky do celé řady oborů a na různé objekty studia.³⁰ Na Saídův *Orientalismus* se však snesla také značná kritika.³¹ Mezi největší kritiky Saídova orientalismu patří zejména Bernard Lewis. Ten označil Saídovu znalost Orientu a orientalistiky za nedostatečnou, hlavní myšlenku jeho textu za absurdní a v textu implicitně útočí na Saídovu neutralitu.³²

Definovat orientalismus je značně složité. Samotný pojem totiž zahrnuje celou řadu aspektů. Dokonce ani Saíd neposkytuje ve své knize jednu univerzálně aplikovatelnou definici orientalismu. V této práci je orientalismus pojímán jako způsob západní nadvlády nad Orientem.³³

²⁶ HALLIDAY, F. "Orientalism" and its critics. 2007, str. 148.

²⁷ RODINSON, M. *Islam and Capitalism*. 1974.

²⁸ Např. ABDEL-MALEK, A. *Orientalismus v krizi*, 2011.

²⁹ Např. TIBAWI, A.L. *Second Critique of English-speaking Orientalists and Their Approach to Islam and the Arab*. 1979.

³⁰ Např. KHALID, M. *Gender, orientalism and representations of the 'Other' in the War on Terror*, 2011.

³¹ WARRAQ, I. *Defending the West: A Critique of Edward Saíd's Orientalism*, 2007.

³² LEWIS, Bernard. *The Question of Orientalism*, 1982.

³³ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str.16.

3.1.1 Historický vývoj orientalismu

Orient byl vždy pro Západ velkou neznámou. Byl považován za výstřední, exotický a mystický. První představy Orient zásadním způsobem zveličovaly, nicméně postupem času začal Západ pohlížet na Orient z pozice vyšší kultury. Orient tak začal být naopak podceňován a vnímán převážně v negativním smyslu. Obraz orientu však nemá pouze negativní podobu, nicméně je nutné zmínit, že obdivována je převážně minulost Orientu a nikoli jeho přítomný stav. Ten je vnímán jako stagnující či degradující.

Kořeny orientalismu sahají až do období starověkého Řecka. Orientalistické prvky tak můžeme sledovat již u Homéra, Aischyla či Euripida.³⁴ Této historické etapě se však Said nijak zevrubně nevěnuje a svůj zájem obrací zejména k období středověku, renesance, kolonialismu a postkolonialismu, kde nabývá orientalismus ideologických prvků.

Jelikož jen málokdo měl s Orientem bezprostřední zkušenost, představa Orientu u většiny obyvatel Západu byla tvořena zprostředkovaně. Ve 13. a 14. století sloužila jako základní zdroj představy o Orientu cestovatelská literatura. Tu tvořili cestovatelé různých osobnostních typů a profesí. Jednalo se o misionáře, poutníky, úředníky, ale také například o umělce. Právě posledně jmenovaní spojovali s Orientem své umělecké představy a není tak divu, že někteří z nich byli v návaznosti na bezprostřední kontakt s Orientem značně zklamáni.³⁵ V publikacích o Orientu je přítomen etnocentrický přístup. Autoři však posuzovali Orient nejen z pozic vlastní kultury, ale také hledali v Orientu kuriozity, aby se o ně podělili se svými čtenáři. Značný vliv na výpověď o Orientu daných autorů mělo také náboženství. To totiž hrálo v dané době značnou roli a autory zásadním způsobem nejen formovalo, ale také ovlivňovalo.

Na pomyslném vrcholu spočinul orientalismus v období kolonialismu a imperialismu. V tomto období enormně vzrostl zájem o Orient a jeho poznání. V orientalistické historii se zpravidla hovoří o 3 hlavních koloniálních mocnostech. Patří mezi ně Francie, Velká Británie a Spojené státy. První dvě mocnosti

³⁴ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 56.

³⁵ Tamtéž, str. 118.

disponovaly zhruba od 17. století značným vlivem v oblasti východního Středomoří. Období amerického orientalismu se pak obecně datuje od konce druhé světové války. Kromě období, ve kterém dané mocnosti působily, se zásadním způsobem odlišoval také jejich přístup a pojetí Orientu.

Období moderního orientalismu začíná na přelomu 18. a 19. století. Klíčovou událostí v rámci tohoto období byl kromě britského ovládnutí Indie (1858) Napoleonův vpád do Egypta v roce 1798. Tento velitel francouzské armády kromě svého vojska vzal do Egypta také několik učenců. Právě ti převzali roli zprostředkovávání Orientu západnímu publiku od cestovatelů a nadšenců. Tímto došlo k přechodu od osobního svědectví jednotlivců ke svědectví institucí a Napoleon tím rovněž uvedl do pohybu procesy, které dominují naší kulturní a politické perspektivě dodnes.³⁶ Cílem učenců v Orientu bylo bádát a sbírat poznatky o Orientu. Vědění však nemělo sloužit orientálcům, nýbrž výhradně Západu.³⁷ Mělo vysvětlovat orientální povahu, způsob života, myšlení a tím umožnit jednodušší kontrolu Orientu. Jednalo se tak o jakýsi typ „*poznání na objednávku*“, kdy k podmanění Egypta měly sloužit nástroje západního vědění a moci.³⁸ Není tak překvapením, že období růstu zájmu o Orient se překrývá právě s obdobím evropské expanze v 19. století.³⁹ Přestože tak orientalistika⁴⁰ přinesla celou řadu poznatků a podnítila zájem o Orient, nelze nezastírat, že k objektu svého zkoumání přistupovala s dobovatelskou povýšeností.⁴¹

Studium Orientu bylo motivováno nutností hledat nové zdroje, levnou práci a nové odbytiště. Orientalismus tak vyhovoval teoretickým i praktickým potřebám západní kultury.⁴² Docházelo ke kolonizaci Orientu, jejímž důsledkem byla většina Orientu přímo či nepřímo podřízena Západu.⁴³ Stejně jako kolonizace a koloniální správa, tak také samotná dekolonizace nabývala napříč časem a místem odlišných

³⁶ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 225.

³⁷ KUMAR, D. *Islam and Islamophobia*. [online] 2007, str. 11.

³⁸ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 103.

³⁹ Tamtéž, str. 54.

⁴⁰ Věda zabývající se Orientem.

⁴¹ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 113-14.

⁴² Tamtéž, str. 176.

⁴³ Výjimkou byla např. Osmanská říše.

forem. Emancipační tendence vedly k tomu, že ve druhé polovině 20. století byl již téměř celý Orient politicky nezávislý na západních mocnostech. Nicméně samotná závislost, faktická podřízenost a ani samotný orientalismus neskončily s odchodem západních kolonialistů.⁴⁴ Z důvodu své zejména ekonomické síly si totiž Západ i nadále udržuje dominantní postavení nad částmi bývalého Orientu, a přestože se dnes již samotné označení Orient zpravidla nepoužívá, smýšlení o Orientu a jeho konstruovaná identita vůči některým jeho bývalým částem přetrvává do dnešních dnů.

3.1.2 Americký orientalismus

Počátek amerického orientalismu se obecně datuje od konce 2. sv. války a za jeho vrchol je považováno období po rozpadu SSSR.⁴⁵ Přestože americký orientalismus má svá unikátní specifika, zásadním způsobem navázal na své evropské předchůdce. Převzal od nich tradiční pohled na Orient společně se všemi stereotypy a také dominantní postoj vůči Orientu.⁴⁶ Důvodem této reprodukce byla omezená americká přímá zkušenost s Orientem. Ta byla založena převážně na jednotlivcích (např. J. Melvill). V případě Spojených států však nelze v žádném případě hovořit o hluboce zakořeněné orientalistické tradici vycházející z přímé zkušenosti jako tomu bylo u Francie a Velké Británie. Americký orientalismus tak byl spíše založen na abstrakci a nepřímé zkušenosti.⁴⁷ Dalším prvkem odlišující americký a evropský orientalismus je skutečnost, že v americkém orientalismu zásadním způsobem absentuje beletrie, která stála na samotném počátku evropského orientalismu. Americký orientalismus totiž vychází primárně z vědecké a odborné literatury.

Podobu amerického orientalismu ovlivňuje několik faktorů. Klíčovým z nich je americký nacionalismus. Ten sice nelze považovat za jednotný soubor unifikovaných myšlenek, nicméně lze v něm sledovat určité prvky. Jedním z těchto prvků stojících v samotném jádru amerického nacionalismu je kombinace

⁴⁴ SAID, E. *Reprezentování kolonizovaných: mluvčí antropologie*. 2011, str. 179.

⁴⁵ Je třeba podotknout, že světovou velmocí se Spojené státy staly vskutku až ve 20. století, americký zájem o Orient byl nicméně přítomen již ve století předcházejícím. Tuto skutečnost dokládá například založení Americké orientální společnosti v roce 1842.

⁴⁶ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 327.

⁴⁷ Tamtéž, str. 4.

přesvědčení o americké výjimečnosti s pocitem americké příslušnosti k světovému lidství. Tato kombinace se následně v různých podobách odrážela napříč historií v americkém stylu zahraniční politiky.⁴⁸ Jedná se tak o silnou kontinuální tradici v americké zahraniční politice a nikoli o politiku v rámci jedné konkrétní administrativy a její vliv můžeme sledovat například v Manifest destiny, Monroeově doktríně či Wilsonově internacionalismu.

Americký nacionalismus je postaven na představě, že americký národ sice patří jako ostatní národy k lidstvu, avšak jeho role v tohoto společenství je zcela unikátní. Tento pocit vlastní výjimečnosti vychází z přesvědčení, že Spojené státy byly Bohem vybrány a předurčeny k uskutečnění božího záměru, kterým je exportovat americkou kulturu, hodnoty a politický systém do celého světa ve jménu lidského pokroku.⁴⁹ Tímto způsobem je v americkém nacionalismu Spojený státům a jejich zájmům přisuzován univerzální význam. Zdůvodnění této výjimečnosti pramení z představy naprosté unikátnosti a zásadního kvalitativního odlišení Spojených států od zbytku světa.⁵⁰ Právě USA totiž dosáhly v rámci své historie toho, co se jinému státu nikdy nepovedlo. Dokázaly vytvořit stabilní a svobodný politický systém s jehož pomocí dosáhly svobodné a rovné společnosti. Zároveň to byly opět Spojené státy, které zůstaly v rámci své historie zcela imunní vůči totalitářským tendencím a dokázaly v obou světových válkách osvobodit svět. Samotné přesvědčení o vlastní výjimečnosti bylo ještě posíleno po pádu SSSR, kdy se svět stal unipolárním, americká vize “zvítězila“ a Spojené státy ztratily po určitou dobu svého jediného konkurenta. USA měly k této výjimečnosti oproti Evropě unikátní podmínky. Byly geograficky odděleny od zbytku světa. Při jejich vzniku také neexistoval na americkém území žádný již etablovaný systém ve feudální, náboženské či jiné podobě.

Jak je patrné, sebepojetí americké národní identity je silně normativní. Lipset v tomto kontextu hovoří dokonce o amerikanismu jakožto o klasickém

⁴⁸ NAYAK, M.V. a C. MALONE. *American Orientalism and American Exceptionalism: A Critical Rethinking of US Hegemony*. 2009, str. 259.

⁴⁹ LIPSET, S.M. *American Exceptionalism: A Double-Edged sword*. 1997.

⁵⁰ NAYAK, M.V. a C. MALONE. *American Orientalism and American Exceptionalism: A Critical Rethinking of US Hegemony*. 2009, str. 260.

„ismu“ a ideologii.⁵¹ Normativnost americké národní identity vychází ze dvou základních zdrojů – náboženského aspektu amerického nacionalismu a myšlenek osvícenství.⁵² Americké občanské náboženství (American civil religion) má svůj původ v americkém puritánství, které nejenže stálo na samotném počátku vzniku Spojených států, nýbrž prostupuje americkým nacionalismem do jisté míry dodnes. Právě náboženský aspekt umožňuje spojovat USA a jejich zájmy s boží vůlí, vyjadřovat americký nacionalismu za pomoci náboženského jazyka a přidávat americkým partikulárním zájmům transcendentální hodnotu. Myšlenky a hodnoty osvícenství přinesly americkému národu nejen liberalismus a formu amerického politického systému, nýbrž také silně zakořenily v samotném americkém nacionalismu a objevují se ve vizi o nutnosti neustálého lidského pokroku skrze svobodu a vědu.

Dva výše zmíněné atributy amerického nacionalismu vytvářejí představu o americké boží misi. Cílem USA totiž není pouze ochrana a zabezpečení lepší budoucnosti pro vlastní obyvatelstvo, nýbrž také pro zbytek světa, a to vývozem amerického snu, který zajistí ve světě stabilitu, mír a lepší společnost.⁵³ Toto poslání samo o sobě vytváří pocit vlastní nadřazenosti a umožňuje spojovat americké zájmy se zájmy celého lidstva.⁵⁴ Posilování pozice USA a naplňování jejich zájmů je tak interpretováno jako boží záměr, který je v konečném důsledku výhodný pro celé lidstvo. Na tomto základě je ospravedlňována americká politika. Spojené státy totiž nezvyšují svoji moc jako ostatní státy ve vlastním zájmu, nýbrž na základě zájmu celého lidského společenství a jeho univerzálních hodnot. Americký nacionalismus tak umožňuje v praxi americkou zahraniční politiku (např. ve formě vojenských intervencí) prezentovat jako nesobeckou akci s dobrým

⁵¹ LIPSET, S.M. *American Exceptionalism: A Double-Edged sword*. 1997. str. 31.

⁵² MCCARTNEY, P.T. *American nationalism and US. Foreign policy from September 11 to Iraq war*. 2004, str. 404.

⁵³ LIPSET, S.M. *American Exceptionalism: A Double-Edged sword*. 1997.

⁵⁴ MCCARTNEY, P.T. *American nationalism and US. Foreign policy from September 11 to Iraq war*. 2004, str. 402.

záměrem pomoci celému lidstvu.⁵⁵ Americký nacionalismus tak zásadním způsobem ospravedlňuje americkou expansivní politiku.⁵⁶

Dalším klíčovým prvkem v rámci amerického orientalismu je rasová a civilizační hierarchie. Do amerického i evropského orientalismu totiž zásadním způsobem pronikl také rasismus a sociální darwinismus, který legitimizuje nerovný přístup k Orientu a posiluje pocit nadřazenosti anglo-saské rasy.⁵⁷ Historie amerického rasismu je dlouhodobá. Projevila se například během amerických válek s domorodým obyvatelstvem v 16. a 17. století. Původní obyvatelé amerického kontinentu byli vnímáni jako nevyvinutí, primitivní a nehodní životního prostoru. Na tomto principu bylo ospravedlňováno jeho masakrování. Americký rasismus však nebyl namířen pouze vůči domorodému obyvatelstvu a není ani věcí minulosti, nýbrž je přítomen po celé období amerických dějin až po současnost, kdy hlavními oběťmi jsou především Hispánci, Afroameričané a v poslední době převážně muslimové.

Hlavním předmětem zájmu amerického orientalismu je oblast Blízkého východu. Důvodem zvýšené pozornosti směrem k tomuto regionu jsou americké zájmy spojené převážně s nerostnými surovinami a bezpečností. Někteří autoři dokonce hovoří o americkém orientalismu (zejména po teroristických útocích z 11. září) jako o neo-orientalismu, pro který je typický anti-islámský a anti-arabský prvek.⁵⁸ Byli to totiž právě muslimové, kdo nahradili Sovětský svaz po jeho rozpadu v pozici pomyslného amerického nepřítele.⁵⁹

3.3 Orientalistické prvky

V návaznosti na studium orientalismu a intervence v Iráku byly pro kritickou diskurzivní analýzu orientalismu v Bushově administrativě a jeho vlivu zvoleny 4

⁵⁵ MCCARTNEY, P.T. *American nationalism and US. Foreign policy from September 11 to Iraq war*. 2004, str. 406.

⁵⁶ HOFF, J. *A Faustian Foreign Policy from Woodrow Wilson to George W. Bush: Dreams of Perfectibility*. 2007.

⁵⁷ Tamtéž

⁵⁸ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 253-254.

⁵⁹ LITTLE, D. *American orientalism: the United States and the Middle East since 1945*. 2008, str. 155.

klasické orientalistické prvky. Prvním je orientalistické vymezení identit na základě mocenské konfigurace. Tento prvek je neoddelitelnou součástí orientalistické logiky a jeho zahrnutí do analýzy je tak zcela nezbytné. Druhým a třetím orientalistickým prvkem jsou identita orientálního muslima/Araba a orientální ženy. Tyto prvky byly zvoleny v návaznosti na jejich časté spojení s oblastí Blízkého východu. Posledním prvkem je civilizační mise, ta byla součástí orientalistického diskurzu zejména během kolonialismu, kdy ospravedlňovala použití vojenské síly vůči Orientu a byla zahrnuta z důvodu jejího potencionálního vlivu na ospravedlnění vojenské intervence.

3.3.1 Konstrukce identit

Ve svém popisu fungování orientalistické logiky vychází Said z Foucaultova pojetí diskurzu a Gramsciho kulturní hegemonie. Orientalismus je tak nutné zkoumat jako diskurz a nelze jej pochopit bez pojmu hegemonie a zahrnutí mocenské konfigurace. Vztah mezi Západem a Orientem je totiž „*vztahem moci, dominance a různých stupňů hegemonie*.“⁶⁰ Orient tak podle Saida nebyl orientalizován pouze proto, že byl shledán orientálním, nýbrž proto, že se tomuto procesu nemohl a ani nebránil.⁶¹

Na základě mocenské nadřazenosti se vytvořil komplexní celek reprezentující Orient. Na jeho vytvoření se podílela celá řada aktérů a institucí, kteří se zabývali Orientem a jejich poznání vytvořilo jakýsi orientalistický kánon. Ten a jeho precedenty působí jako autorita a slouží jako výchozí bod pro drtivou většinu orientalistů.⁶² Jedná se tak o jakési počáteční poznání Orientu, o jehož poznatky se orientalista opírá, na které navazuje a které dále distribuuje. Said tak o orientalismu

⁶⁰ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 16.

⁶¹ Tamtéž, str. 16.

⁶² Orientalistou je označován člověk zabývající se Orientem. Do této skupiny spadá celá řada rozličných autorů. Patří sem cestovatelé, dobrodruzi, učitelé, obchodníci, armádní činitelé, vědci, koloniální úředníci, misionáři, novináři, spisovatelé, ale také prostí obdivovatelé Orientu. Said označuje za orientalisty např. G.G. Byrona, E. Renana, V. Huga a S. de Sacyho. (SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008.)

hovoří jako o „*systému citací děl a autorů*.“⁶³ Zásadním problémem této orientalistické praxe je, že namísto toho, aby orientalisté přinesli vlastní originální poznatky, či se snažili vyvrátit dosavadní mýty, autoři spíše přejímali dosavadní vědění a učinili je tak historickými fakty, které se naopak snažili dokazovat.⁶⁴ Z tohoto důvodu značnou část orientalistických děl i přes jejich jedinečnost ve způsobu podání informace či zpracování tématu, prostupuje společné jádro. Právě tímto způsobem vzniklo „*orientální kliše v podobě harémů, princezen, princů, otroků, závojų, dětských tanečníků, ovocných nápojů a vonných mastí*.“⁶⁵

Výše zmíněné skutečnosti zásadním způsobem ovlivnilo, že přestože Orient vzbuzoval na Západě značný zájem, bezprostřední zkušenost s ním měl jen málokdo. Většina obyvatel se tak s Orientem seznamovala zprostředkovaně. Zpočátku zejména prostřednictvím cestopisů, beletrií, písní a novinových článků. Právě na těchto neodborných základech stojí první obecné představy o Orientu. Postupem času však zásadní roli v procesu zprostředkování a vytváření povědomí o Orientu sehrála také věda. Ta se sice jevila jako objektivní zdroj poznání a deklarovala svoji roli nezúčastněného diváka, nicméně sociální vědci ze své vlastní podstaty nikdy nejsou zcela objektivní. Vždy na ně působí vnější a vnitřní faktory, které jejich neutralitu zásadním způsobem narušují. Těmito faktory mohou být osobní víra, příslušnost ke třídě, národu, kultuře nebo také tlak autority. Západní vědci tak stejně jako jejich předchůdci zůstali v zajetí vlastní kultury a k Orientu přistupovali vždy nejprve jako obyvatelé Západu a až druhotně jako jednotlivci a odborníci.⁶⁶ Obraz orientu se tak jeví jako umělý konstrukt, ve kterém se projevuje etnocentrismus (v našem případě europocentrismus a později amerikocentrismus). Tedy hodnocení jiné kultury výhradně na základě hledisek a hodnot vlastního společenství.⁶⁷ Etnocentrismus však podle Murdocka v sobě obsahuje také tendenci vyvyšovat vlastní kulturu nad ostatní.⁶⁸ Vlivem tohoto přístupu tak orientalisté

⁶³ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 34.

⁶⁴ Tamtéž, str. 67.

⁶⁵ Tamtéž, str. 217.

⁶⁶ Tamtéž, str. 21.

⁶⁷ MALINA, J. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*.

⁶⁸ MURDOCK, G. P. *Social Structure*. 1965, str. 83-88.

zůstali vůči objektu svého zájmu předpojatí a tato zaujatost se zásadním způsobem odráží ve vzniklé koncepci Orientu. Ten totiž není reálným vyobrazením Orientu, nýbrž jen orientalizovaným Orientem.⁶⁹

Z důvodu, že orientalismus vychází z mocenského vztahu mezi Západem a Orientem reprodukuje se mocenská konfigurace také na vztah mezi orientálcem a orientalistou.⁷⁰ Vzniká tak nerovnocenný vztah, ve kterém je předem zvýhodněn orientalista. V tomto vztahu sice orientálec představuje zdroj informací, jediným zdrojem poznání je však pouze orientalista. Orientalista tak popisuje a orientálec je pouze popisován.⁷¹ Jak již bylo naznačeno výše, tento vztah je pro dostatečné poznání Orientu nežádoucí, a to i přes skutečnost, že je Západem prezentován jako zcela dostačující. To však neznamená, že by o Orientu měli psát výhradně orientálci. Vnější popis má totiž kromě svých značných negativ také celou řadu pozitiv. V ideálním případě by tak na objekty pro jejich lepší pochopení mělo být nahlíženo jak z vnějšku, tak zevnitř. Tento postup totiž umožňuje využít pozitiv obou přístupů a také redukovat jejich negativa. Nicméně to se z několika důvodů v rámci orientalistické logiky neděje. Jedním z hlavních důvodů je již zmíněný mocenský vztah. V rámci diskurzu totiž funguje systém vylučování, který využívá klíčové instituce (např. školství či vydavatelství) ke kontrole diskurzu a případné eliminaci nežádoucích elementů. Kromě mocenského působení sehrála roli mimo jiné skutečnost, že existoval značný nepoměr mezi těmi, kdo cestovali z Orientu na Západ a těmi, kdo se vydali opačným směrem.⁷² Dalším důležitým faktorem, bylo také postavení samotných západních orientalistů v Orientu. Ti totiž zpravidla v Orientu vedli jako zástupci dominantní kultury privilegovaný život a nežili tak jako orientálci.⁷³ Zásadní je i fakt, že řada orientalistů Orient nikdy přímo nenavštívila.

Západní nadvláda se projevovala také v akademické obci. Západ nejen zakládal a určoval celé disciplíny, nýbrž také z důvodu dominance západní vědy jsou orientální akademici nuceni, chtějí-li se prosadit v rámci vědecké obce,

⁶⁹ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 123.

⁷⁰ Orientálec je obyvatel orientu.

⁷¹ Tamtéž, str. 347.

⁷² Tamtéž, str. 232.

⁷³ Tamtéž, str. 180.

napodobovat (či alespoň při nejmenším brát v potaz) západní publikace, autority a samotný vědecký systém. Místní vědci tak nezřídka napodobují své západní kolegy, přebírají jejich koncepty, reprodukují je domácímu publiku a tím tyto orientalistické poznatky legitimizují. Dochází tak u nich zejména v poslední době k sebe-orientalizaci.

Působením výše popsaných činitelů vznikla ustálená představa Orientu, která je zcela odtržená od historie a kontextu.⁷⁴ Představa o Orientu je navíc neměnná, jak píše Said: „*Orient je jakýmsi neměnných přírodním faktem.*“⁷⁵ Faktor nemožnosti změny je v rámci koncepce Orientu klíčový (avšak značně problematický, jak ukáže kapitola níže zabývající se orientální koncepcí muslima), připisuje totiž Orientu transcendentální a neměnné charakteristiky.

Zásadním problémem pojetí Orientu je, že bývá prezentováno jako skutečnost. Ačkoli se však nejedná o čistou imaginaci a obraz Orientu v sobě odráží částečné poznání, jedná se stále o konstrukt.⁷⁶ Ten sám navíc vypovídá více o samotném Západu než o Orientu.⁷⁷ Západ totiž tradičně pohlížel na Orient, buď jako na opak sebe samotného nebo jako na imitaci některých svých aspektů. Z výše napsaného je tak patrné, že samotné pojetí Orientu silně závisí na sebepojetí Západu. Orientalismus totiž reaguje spíše než na kulturu svého zájmu na kulturu, již je produktem. Obě konstruované identity jsou tak na sobě navzájem závislé. Bez jedné neexistuje druhá a obě tak žijí ve vzájemném vztahu. Obě se podporují a jedna v druhé se navzájem do jisté míry odrážejí. Z tohoto důvodu dochází v rámci orientalismu k binárnímu rozdělení na Západ a Orient jakožto dvou vzájemných protikladů.

Tento dualismus má svou dlouhodobou tradici. Tendence vymezovat vlastní kulturu vůči naprosto odlišným barbarům se objevovala napříč časem a místem. Nacházíme ji již ve starověkém Řecku a přetrvává do dnešních dní. Zatímco subjekt, který konstruuje obě identity (v našem případě Západ), se vykresluje jako ušlechtilý, racionální, progresivní a vnitřně dobrý, objekt (v našem případě Orient)

⁷⁴ ABDEL-MALEK, A. *Orientalismus v krizi*. 2011, str. 138.

⁷⁵ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 15.

⁷⁶ Tamtéž, str. 16.

⁷⁷ Tamtéž, str. 22-23.

vyobrazuje jako lstivý, iracionální, degresivní a proradný. Vlivem duálního rozdělení tak vzniká představa vnitřní homogenity a vnější heterogenity jednotlivých identit. Právě v tomto tkví paradox orientalistického myšlení. Přestože západní liberální společnost je postavena na individualismu a lidské odlišnosti, orientalismus reprodukuje myšlení založené na kolektivní identitě. Orientalistu totiž nezajímá konkrétní jednatel, nýbrž pouze kolektiv a redukuje tak lidskou pluralitu na několik kolektivních abstrakcí.⁷⁸ Orientálci jsou tak zbavováni své individuality, osobnostních rysů či zkušeností a jsou prezentováni jako vězni vlastní kultury. Veškeré chování orientálců je tak vysvětlováno na základě orientální identity. Tento způsob však zcela ignoruje ostatní vlivy, které mohou mít stejný nebo dokonce větší vliv než samotná kultura či jsou dokonce původcem typických znaků dané kultury.

Jak je patné z výše napsaného, konstruované identity nejsou vůči sobě navzájem zcela neutrální. Ning dokonce hovoří v tomto kontextu o Západu jako o „protiléku (*antidote*)“ vůči Orientu.⁷⁹ Zde je patrná přítomnost silného hodnotícího hlediska, které prostupuje konstrukcí obou identit. Obě identity tak vůči sobě nejsou pouze v opozici, ale existuje mezi nimi také hierarchický vztah.⁸⁰ Nejsou si totiž morálně rovné a nestojí tak na stejné pozici vůči sobě navzájem, nýbrž jedna vždy stojí nad druhou. Toto hierarchické postavení pak automaticky potvrzuje dominantní pozici západní identity a stojí v základu univerzalizace jejích hodnot.

V morální nerovnosti tkví potenciální možnost ospravedlnění násilného zásahu vůči Orientu. Orientalismus totiž v sobě konstituuje ideologii.⁸¹ Tato ideologická povaha orientalismu a jeho dualistické pojetí zvyrazňuje odlišnost obou identit a vede k jejich polarizaci. Orient se tak stává ještě více orientálním a Západ západnějším.⁸² Pocit vzájemné odlišnosti a neslučitelnosti pak nabývá extrémní formy, roste vzájemné napětí, strach a přesvědčení o nutnosti zásahu.

⁷⁸ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 178.

⁷⁹ NING, W. *Orientalism versus Occidentalism?*. 1997, str. 64.

⁸⁰ SCHMIDT, S. *(Re-)Framing the Arab/Muslim: Mediating Orientalism*. 2015, str. 144.

⁸¹ STEINBERG, M. W. *Tilting the Frame: Considerations on Collective Action Framing from a Discursive Turn*. 1998, str. 847-848.

⁸² ARMSTRONG, P. B. *Being 'Out of Place': Edward W. Said and the Contradictions of Cultural Differences*. 2003, str. 113.

Orientalistická spirála tak prohlubuje nejen rozpor v hodnotové rovině obou identit, nýbrž také pravděpodobnost faktického konfliktu, který se pak jeví jako nevyhnutelný a přirozený (sebenaplňující se proroctví).

V souhrnu lze tak říci, že vlivem etnocentrismu, sebepojetí Západu a nerovného mocenského postavení vznikají dvě zcela protikladné identity, které se stávají reprezentantem Západu a Orientu. Tyto identity jsou prezentovány jako skutečnost a jsou neustále reprodukovány. Samotné identity navíc nabývají odlišných atributů a existuje mezi nimi hierarchický vztah ve prospěch Západu. Ačkoli se současná podoba neo-orientalismu v určitých aspektech od klasického orientalismu liší, jeho klasické pojetí identit přetrvává v určitých představách dodnes.

3.3.2 Orientalismus: Islám, muslimové a Arabové

Zatímco během období druhé světové války, 50. a 70. let byl americký neo-orientalismus spojován převážně s Japonci, Korejci, Vietnamci a Číňany, v současnosti je spojován především s muslimy, Araby a oblastí Blízkého východu.

I přes svoji značnou odlišnost jsou Arabové a muslimové v očích Západu často mylně považováni za synonyma.⁸³ Nejenže všichni muslimové nejsou arabského původu, nýbrž ani všichni Arabové nejsou muslimy. Spojování Arabů s muslimy je však nejen nesprávné, nýbrž také dokazuje samotný orientalistický přístup. Arabové jsou etnická skupina semitského původu, muslimové naopak náboženská skupina. Nicméně i přes tuto odlišnost je nutné mít na paměti, že tyto odlišné pojmy jsou často v rámci západního diskurzu spojovány a pojímány jako synonyma a charakteristiky připisované jedné skupině jsou asociovány i druhé.

Orientalistický přístup vůči výše vymezeným skupinám má svou dlouhodobou tradici. Jeho počátky se datují do doby, kdy o islámu na Západě existovalo pouze málo faktických poznatků. Dobová znalost islámu tak byla minimální a nebyla ani zcela jednoznačná.⁸⁴ Zásadní vliv v orientalistické konstrukci muslimů sehrálo křesťanství. To prezentovalo islám zpravidla velmi

⁸³ Např. KUMAR, D. *Islam and Islamophobia* [online]. 2007.

⁸⁴ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 70.

povrchně a jako hrozbu křesťanskému světu. Islámská expanze na Západ byla prezentována z počátku jako boží trest za hříchy západních křesťanů, nicméně téměř okamžitě začala islámská hrozba ztrácet konotace božího trestu a začala být nahrazována negativním vyobrazením islámu. Islám začal být vnímán jako rivalitní náboženství ohrožující křesťanskou superioritu a hegemonii v Evropě. Nebyl již prezentován jako boží trest, ale jako forma kacířství, což dále podněcovalo a také legitimizovalo náboženské války vedené proti muslimům (např. křížové výpravy). Islám tak nebyl prezentován jako rovný rival, ale jako kacířská imitace křesťanství. Mohammed byl vykreslen jako šířitel falešného zjevení a byli mu přisuzovány negativní vlastnosti v podobě sodomie a násilnosti. Představu o islámu také posilovaly lidové pověry a básnická zobrazení s jejichž přispěním se islám stal symbolem hrůzy a ničení démonických hord nenáviděných barbarů.⁸⁵

Muslimské zvyky, tradice a chování tak zůstávaly i nadále nepochopeny a začal se formovat obraz muslimů jakožto jiných. Ten sám navíc obsahoval plno předsudků, nepravd a polopravd. Značný vliv měla také skutečnost, že muslimové byli spíše objekty zájmu než tvůrci samotného diskurzu.⁸⁶

Minimální povědomí o islámu pokračovalo také v období renesance, reformace a osvícenství. Přestože v historii došlo k značným změnám v rámci náboženského myšlení, většina evropských myslitelů těchto historických etap pouze recyklovala obrazy a stereotypy o muslimech pocházející z předchozích období. Zásadní vliv v tomto kontextu sehrály historické události. Zejména pak dobytí Konstantinopole (1453) a osmanské tažení Evropou (16-17. století).

Důležitým obdobím v rámci orientalistického přístupu k muslimům bylo osvícenství. To přineslo nejen kritický pohled na křesťanství, nýbrž také v návaznosti na porážku Osmanů u Vídně v roce 1683 začal oslabovat pocit osmanské politické a vojenské hrozby. S touto událostí souvisí prohloubení zájmu o studium islámu a oblast Orientu s muslimskou majoritou. Spolu s novým věděním a novým pohledem na islám se zproblematizoval středověký narativ, avšak k nabourání všech dosavadních stereotypů a předsudků vůči islámu nedošlo. Islám

⁸⁵ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 75.

⁸⁶ ABOUL-ELA, H. *Edward Said's Out of Place: Criticism, Polemic, and Arab American Identity*. 2006, str. 15-32.

tak byl stále vnímán převážně jako náboženství založené na násilí, klamu a misogynii. Klíčová je však skutečnost, že na rozdíl od středověku, kdy byli muslimové vnímáni spíše jako rivalové, ve spojení se snížením pocitu z islámské hrozby se začala prohlubovat esenciální představa inferiorních „jiných“.⁸⁷

Klíčovým obdobím bylo také období kolonizace. Právě v této etapě lidských dějin se projevil nejvíce pocit evropské nadřazenosti. Přestože se evropská nadvláda a kontrola nad Orientem zásadním způsobem lišila, před 1. světovou válkou disponovaly evropské mocnosti značnou politickou a ekonomickou mocí v oblastech muslimského světa. V návaznosti na historické události, ekonomické a politické tlaky však evropské národy postupem času nebyly schopny udržet nad těmito oblastmi kontrolu a v polovině 20. století ve většině těchto oblastí došlo k dekolonizaci. Samotná dekolonizace však nevedla ke kompletní emancipaci a koloniální dědictví, tak do jisté míry přežilo. Bývalé evropské kolonie sice získaly formální nezávislost, stále však byly ekonomicky a politicky závislé na Západu. Období kolonialismu a neokolonialismu má svůj dopad do dnešních dní.⁸⁸ Tato skutečnost je patrná například na anti-západním sentimentu v bývalých částech Orientu, kdy ze současných politických a ekonomických potíží viní obyvatelé těchto regionů západní neo-kolonialismus a neo-imperialismus.

Současné analýzy ukazují, že orientalistické stereotypy vůči muslimskému obyvatelstvu přežívají do dnešních dní. Said dokonce hovoří, že koncepce Orientu v průběhu času zůstává neměnná.⁸⁹ Přestože celá řada stereotypů přetrvává i v současném diskurzu, muslimský obraz se v posledních letech i při zachování starých stereotypů značným způsobem proměnil. Jak poukazuje Schmidt, hlavní termíny jako exoticismus, barbarství a zaostalost nahradily terorismus, islám a nutnost demokratizace. Postavy harémových žen a ropných šejků pak zahalené ženy a muslimští fundamentalisté.⁹⁰ Vliv na dnešní obraz muslimů mělo zejména 5

⁸⁷ GREEN, T. H. *The fear of Islam: an introduction to Islamophobia in the West*. 2015, str. 83.

⁸⁸ Tamtéž, str. 74.

⁸⁹ Např. SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 15.

⁹⁰ SCHMIDT, S. *(Re-)Framing the Arab/Muslim: Mediating Orientalism in Contemporary Arab American Life Writing*. 2015, str. 187.

klíčových událostí.⁹¹ První jsou arabsko-izraelské války a izraelsko-palestinský konflikt. Právě těm se do teroristických útoků z 11. září věnovalo více než 33 % všech tištěných mediálních článků zabývajících se oblastí Blízkého východu.⁹² Arabové v nich byly většinou prezentováni jako původci všech problémů ve Svaté zemi. Důvodem byl zejména pro-izraelsko mediální monopol, který způsoboval, že Arabové neměli v rámci konfliktu téměř žádný prostor pro vyjádření.⁹³ Vývoj konfliktu navíc často připomínal biblický příběh Davida a Goliáše, kdy malý židovský stát stojící na straně Západu byl schopen odolávat drtivé arabské převaze, což ještě umocňovalo pocit Západní nadřazenosti.⁹⁴ Druhou událostí byla ropná krize v roce 1973, kdy obraz arabských šejků s čerpací stanicí začal získávat negativní rysy. Třetím zásadním momentem byla íránská islámská revoluce v roce 1979, která vyvolala obavu z šíření islámského fundamentalismu a znárodnování majetku amerických ropných společností. Předposlední událostí byla první válka v Zálivu (1990-1991). Ta byla mediálně silně pokryta, obyvatelé Západu tak byli schopni sledovat válku téměř v přímém přenosu. Avšak společně s probíhající válkou se začaly více objevovat také orientalistické prvky týkající se Arabů a muslimů.⁹⁵ Poslední klíčovou událostí byly teroristické útoky z 11. září. Ty přidaly k orientalistické koncepci další komponentu - terorismus.

Společně se zvýšeným zájmem o terorismus však zároveň začalo také docházet ke spojování pojmů islám, muslim a terorismus. To dokládá Nacosova analýza tištěných zpráv New York Times, kdy ve sledovaném období po teroristickém útoku (od září 2001 do března 2002) na rozdíl od předchozího období (od září 2000 do března 2001) vzrostl počet výskytu tohoto spojení o více než 1000

⁹¹ Na obraz muslimů mělo vliv více událostí, zejména pak v poslední době například existence samozvaného Islámského státu, arabské revoluce apod. Nicméně tato práce se specializuje zejména na období předcházející vojenské intervence v Iráku.

⁹² HASAN, M. *The Orientalization of Gender*. 2005, str. 49.

⁹³ NACOS, B.L a O. TORRES-REYNA. *Framing Muslim-Americans before and after 9/11*. 2004, str. 143.

⁹⁴ LITTLE, D. *American orientalism: the United States and the Middle East since 1945*. 2008, str. 25.

⁹⁵ CHERKAOUI, T. *Orientalism, Pan-Arabism, and Military-Media Warfare: A Comparison between CNN and Al-Jazeera Coverage of the Iraq War*. 2010, str. 125.

%, konkrétně z 37 na 376 případů.⁹⁶ Ke starým stereotypům se tak přidal nový a muslimové, tak začali být vnímáni jako krvelační vousatí teroristé.⁹⁷

Jelikož má doposud na Západě málokdo přímou zkušenost s děním v oblasti Blízkého východu, kontakt s oblastí musí být zprostředkovaný zejména za pomoci médií. Právě ta přebírají orientalistické konstrukty identit a šíří stereotypy a předsudky vůči obyvatelům Blízkého východu. Na této reprodukci se podílejí také vědecké⁹⁸, literární⁹⁹, filmové¹⁰⁰ a jiné produkce. Orientalistické prvky však nalézáme také v učebnicích.¹⁰¹ Specifickou roli v udržování a prohlubování orientalistických prvků mají také tzv. profesionální islamofobové. Do této skupiny spadají politici (např. P. King, M. Bachmann, A. West), pravicoví aktivisti a blogeři (např. D. Pipes, P. Geller, R. Spencer) a tzv. „rodilí informátoři.“¹⁰²

Z výše napsaného je patrné, že orientalistická podoba muslimské identity má dlouhou tradici a stále v diskurzu do určité míry přetrvává. Důvodem je západní nedostatečně všeobecné povědomí o islámu, které je, spíše než na skutečné znalosti, založeno na reprodukci všemožných klišé. Tuto skutečnost dokazuje ve svém výzkumu Joseph, který zjistil, že respondenti mají obtíže vyjmenovat základní pilíře islámu nebo jakékoli jiné detaily spojené s muslimskou náboženskou praxí, avšak většina z nich si myslí, že Islám v sobě obsahuje prvky útisku.¹⁰³

⁹⁶ NACOS, B. L. a O. TORRES-REYNA. *Framing Muslim-Americans before and after 9/11*. 2004, str.139.

⁹⁷ WÖHLERT, R. *Civilization versus Barbarism: The Images of Arabs and Muslims and the National Self-Concepts in German and U.S. Print Media around 9/11*. 2007, str. 30.

⁹⁸ Např. LEWIS, B. *Kde se stala chyba?: vliv Západu na Střední východ a jeho následná odpověď*. 2016.

⁹⁹ Např. UPDIKE, J. *Terrorist*. 2006.

¹⁰⁰ SCURRY, S. *Orientalism in American Cinema: Providing an Historical and Geographical Context for Post-Colonial Theory*. 2010.

¹⁰¹ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 325.

¹⁰² Rodilí informátoři (native informants) jsou bývalí muslimové, kteří založili svou kariéru na demonizaci islámu. Jedná se osoby, které využívají své znalosti a zkušenosti s islámem k tomu, aby informovali Západ o “pravé (zlé) podstatě“ islámu (např. Hirsi Ali).

¹⁰³ JOSEPH, S. *Against the Grain of the Nation - The Arab*. 1989, str. 261.

3.3.3 Orientalismus: Identita orientální ženy

V představách o Orientu hrála sexualita a představa smyslných orientálních žen vždy významnou roli. Je tomu z důvodu, že orientalismus byl z počátku především doménou mužů, kteří na orientální ženy pohlíželi se „*sexistickými klapkami na očích*.“¹⁰⁴ Orient tak byl vykreslen jako místo všudypřítomného sexu, erotiky a nemorálnosti. Místo, kde ženy jsou smyslné, němé, víceméně hloupé, však sexuálně neuspokojitelné, plodné, citově nezávazné a také povolné. Představa orientální ženy se tak zásadním způsobem lišila od představy západních žen.¹⁰⁵ Ty byly většinou vykreslovány jako počestné, citlivé a věrné.

Během 60. let minulého století se obraz hříšné orientální ženy proměnil v obraz zahalené oběti mužského násilí.¹⁰⁶ „*Harémovou literaturu tak nahradily zahalené bestselery* [veiled bestsellers – poznámka autora].“¹⁰⁷ Tělo muslimské ženy tak již nebylo prezentováno jako nástroj neřesti a sexuality, nýbrž jako oběť mužských orientálních pudů.

Symbolem útlaku, omezování svobod a nerovnosti orientálních žen se stal šátek.¹⁰⁸ Kromě své symbolické funkce se však šátek stal také klíčovým diferenciacním znakem odlišující orientální ženu od ženy západní.¹⁰⁹ Právě z důvodu symbolické hodnoty přisuzované šátku se v několika západních zemích (např. Francie) vyskytly pokusy o prosazení zákazu nošení šátku na veřejnosti.¹¹⁰ Odpůrci šátku své požadavky ospravedlňují na základě, že bude-li muslimská žena zbavena nutnosti nosit šátek, bude zároveň také osvobozena od útlaku. Tato

¹⁰⁴ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 236.

¹⁰⁵ BAHRAMITASH, R. *The War on Terror, Feminist Orientalism and Orientalist Feminism: Case Studies of Two North American Bestsellers*. 2005, str. 228.

¹⁰⁶ SCHMIDT, S. *(Re-)Framing the Arab/Muslim: Mediating Orientalism in Contemporary Arab American Life Writing*. 2015, str. 181.

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 90-91.

¹⁰⁸ HASAN, M. *The Orientalization of Gender*. 2005, str. 43.

¹⁰⁹ YEĞENOĞLU, M. *Veiled Fantasies: Cultural and Sexual Difference in the Discourse of Orientalism*. 2003, str. 543.

¹¹⁰ HASAN, M. *The Orientalization of Gender*. 2005, str. 47.

představa vychází z tradičního stereotypu, že islám je výjimečným náboženstvím v rámci svého sexistického přístupu k ženám.

Novodobý obraz ženského útlaku ze strany muslimských mužů zásadním způsobem navazuje na předchozí představu o nutnosti záchrany orientální ženy z harému.¹¹¹ Symbol harému však nahradil šátek. Povinnost záchrany orientální ženy západním mužem má svou dlouhodobou tradici a objevuje se v rámci diskurzu pravidelně. Akcentace osvobození bezbranné ženy před orientálními patriarchálními strukturami se objevila jak při britské invazi do Egypta v roce 1882, tak také nedávno v rámci vojenské intervence v Afghánistánu.¹¹²

Hasan v rámci orientalismu hovoří v případě žen o tzv. „*dvojitě orientalizaci*“. Orientální ženy totiž nebyly orientalizované pouze jako obyvatelky Orientu, ale také jako ženy. Ideál orientální ženy spojovaný s harémem, polygamií, břišním tancem, útlakem a šátkem, tak není produktem pouze západní, nýbrž také mužské dominance.¹¹³ Konstruovaná identita orientální a také západní ženy je následně reprodukována v populární kultuře, novinách a uměleckých dílech.¹¹⁴

Z výše napsaného je patrné, že orientální žena se vždy zásadním způsobem lišila od ženy západní. Původní odlišnost měla svůj původ v odlišné sexualitě obou typů žen. Zejména v poslední době je však odlišnost postavena na nerovném postavení ve společnosti, kdy orientální žena je prezentována jako oběť orientálců a je akcentována nutnost její záchrany západním mužem.

3.3.4 Orientalismus: civilizační mise

Spolu s orientalistickou konstrukcí západní a orientální identity se prohloubil pocit západní nadřazenosti a vznikla domnělá legitimita Západu zasahovat z pozice nadřazené univerzální autority do vývoje Orientu.¹¹⁵ Orientální civilizace byly

¹¹¹ SCHMIDT, S. *(Re-)Framing the Arab/Muslim: Mediating Orientalism in Contemporary Arab American Life Writing*. 2015, str. 181.

¹¹² Např. KHALID, M. *Gender, orientalism and representations of the 'Other' in the War on Terror*. 2011.

¹¹³ HASAN, M. *The Orientalization of Gender*. 2005.

¹¹⁴ Např. SHAHEEN, J. G. *Reel Bad Muslims: How Hollywood Vilifies a People*. 2016.

¹¹⁵ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str 235-236.

považovány za civilizace nižší úrovně, které musí být povýšeny na úroveň Západu. Toto civilizační pojetí lidského vývoje zásadním způsobem ospravedlňovalo jednání západního hegemonu. Orientu byla vlivem domnělé stagnace přisouzena role neautonomního a nesvéprávného objektu, kterému nenáleží právo na sebeurčení vlastního osudu.¹¹⁶ Orient totiž není schopen nezaujatě se dobrat své vlastní podstaty a je tak odkázán v této záležitosti na pomoc Západu, který mu umožní postoupit na vyšší úroveň.¹¹⁷ Zatímco obyvatel Západu se již emancipoval a stal se svobodným občanem řídícím se vlastním rozumem, orientální člověk v očích Západu této úrovně doposud nedosáhl. V západním člověku tak vzniká pocit morální povinnosti zprostředkovat, jako učitel svým žákům, orientálcům přístup k univerzální západní civilizaci. Orientálci jsou tak v očích Západu viděni nejen jako barbari, ale zároveň také jako ti, kteří potřebují zachránit. Proto je Orient potřeba dobýt a dopřát mu výtěžky západní kultury. Orientalismus je tak zásadním způsobem propojen s paternalismem, univerzalismem a morálním absolutismem. Západní civilizační mise tak připomíná jakousi vykupitelskou misi, jejímž úkolem je degradovanou orientální zemi povznést a ve které prezentuje hegemon sebe samotného jako šlechtného hrdinu, ochránce a nositele pokroku a lepší budoucnosti. Tento normativní pohled zásadním způsobem podporuje pocit nutnosti a zároveň ospravedlňuje západní angažovanost v Orientu.

V orientalismu zaujímají zásadní roli také rasové a etnické předsudky.¹¹⁸ Z počátku bylo nerovné postavení Orientu a Západu vysvětlováno na náboženském základě. Postupem času však vlivem zejména sociálního darwinismu začala být západní dominance interpretována na biologickém základě.¹¹⁹ V návaznosti na eugeniku a rasové teorie se tak na scéně objevují homo sinicus, homo arabicus, homo africanus, na vrcholu rasové hierarchie však stojí bílý evropský muž.¹²⁰ Dosáhnout úrovně evropského bílého muže je pro orientálce z hlediska orientalistické logiky nemožné, stejně jako tomu je v případě rasismu vůči

¹¹⁶ ABDEL-MALEK, A. *Orientalismus v krizi. 2004, str. 139.*

¹¹⁷ SAID, Edward W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu. 2008, str. 102.*

¹¹⁸ ABDEL-MALEK, A. *Orientalismus v krizi. 2004, str. 141.*

¹¹⁹ SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu. 2008, str. 235.*

¹²⁰ ABDEL-MALEK, A. *Orientalismus v krizi. 2004, str. 138.*

černošskému obyvatelstvu, jak o něm hovoří Fanon.¹²¹ Příkladem tohoto myšlení jsou díla G. Cuviera, R. Knoxe, J.B Davise, J. Westlaka, C. Peterse, L. de Saussure, C. Templa a dalších. Například britský státník, diplomat a generální konzul v Egyptě hrabě Cromer píše o Egyptě jako o „*podřízené rase*“ a vnímá je spíše jako lidský materiál, který je nutný mít pod kontrolou, aby bylo zamezeno problémům.¹²²

V návaznosti na pocit západní nadřazenosti a orientální méněcennosti tak v orientalismu začal převládat názor, že západní obyvatelstvo, ač v menšině, má právo nejen spravovat svět orientálců, ale také tento svět vlastnit a využívat většinu jeho zdrojů. Abdel-Malek v tomto kontextu hovoří o „*hegemonii menšiny disponující výrobními prostředky*.“¹²³ Tato politická praxe byla typická zejména v období kolonizace. Během kolonizace měly kromě šíření evropské kultury západní mocnosti k ovládnutí orientu také politické, ekonomické a další důvody. Podpora modernizace Orientu během kolonialismu tak nebyla řízena pouze snahou o modernizaci Orientu rukou bílého muže, nýbrž také materiálními zájmy, mezi které patřily zejména využití levné lidské práce a touha získat orientální nerostné suroviny společně s novými trhy. Tuto skutečnost dokládá nerovnoměrná modernizace Orientu, kde k modernizaci docházelo právě v zájmových oblastech Západu. Tato selektivní modernizace je patrná zejména na africkém kontinentu, kde docházelo například ke stavbě železnic, silnic a velkých měst mezi nalezištěm nerostných surovin a přístavem.

Souhrnem lze říci, že typický orientalistický prvek civilizační mise je založen nejen na snižování podstaty odlišných kultur, ale také na rasismu a nutnosti šíření pokroku. Tato orientalistická logika vytváří na Západě domnělý pocit, že disponuje právem šířit svoji kulturu. Zatímco Západ vede v zájmu vize lepšího světa humanitární a jiné války, útok na Západ je brán jako útok na samotnou humanitu a univerzální morální autoritu. Právo západu intervenovat v Orientu se tak prezentováno jako zcela legitimní a Západ tak disponuje v návaznosti na orientalistickou logiku monopolem na legitimizaci násilí.

¹²¹ FANON, F. *Černá kůže, bílé masky*. 2011.

¹²² SAID, E. W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. 2008, str. 50.

¹²³ ABDEL-MALEK, A. *Orientalismus v krizi*. 2004, str. 138-139.

4 Analytická část

Analytická část této práce je rozdělena na dvě hlavní kapitoly. První se zabývá historicko-politickou perspektivou vojenské intervence v Iráku a druhá analýzou přítomností orientalistických prvků.

4.1 Historicko-politická perspektiva

Diskurzivní analýza se nezabývá pouze samotným textem, nýbrž také kontextem, v jakém je text produkován.¹²⁴ Z tohoto důvodu je v analytické části nastíněna historicko-politická perspektiva vojenské intervence v Iráku. V první části je představena přeměna teroristického diskurzu po útocích z 11. září a její vliv na změnu americké zahraniční politiky v podobě vyhlášení Války proti teroru. Druhá část se pak věnuje transformaci americké pozornosti ve WOT směrem k Iráku okolnostmi předcházející vojenské intervenci.

4.1.1 Teroristické útoky a vyhlášení Války proti teroru

Na začátku výkonu svého mandátu se zdálo, že nově ustanovená Bushova administrativa nebude výrazným způsobem zasahovat do záležitostí Blízkého východu. Samotná vláda dokonce projevovala spíše prvky izolace a očekávalo se, že zaměří svou pozornost zejména na domácí politiku. Po necelých osmi měsících ve funkci však došlo k radikální změně ve směřování americké zahraniční politiky.¹²⁵ Spouštěčem přesměrování zájmu prezidenta Bushe a jeho kabinetu byly teroristické události z 11. září v 2001.

Členové Bushovy administrativy útoky razantně odsoudili. Označili je za strašný, barbarský a zbabělý akt, který šokoval nejen Spojené státy, ale celý svět.¹²⁶ Samotný den byl označen za přelomový v rámci moderní lidské historie. Stal se jak

¹²⁴ JØRGENSEN, M. a L. PHILLIPS. *Discourse analysis as theory and method*. 2002, str. 62.

¹²⁵ MILLER, B. *Explaining Changes in U.S. Grand Strategy: 9/11, the Rise of Offensive Liberalism, and the War in Iraq*. 2010.

¹²⁶ Např. POWELL, Colin L. Interview by Judy Woodruff of CNN. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 14.ledna 2002. Dostupné z <https://2001.2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/7255.htm>

referenčním bodem, ke kterému se administrativa často odkazovala, tak také symbolem amerického výjimečného utrpení.

Samotné útoky nebyly prezentovány pouze jako katastrofa, ale jako ukázka nové doby, nové hrozby a nového nepřítele. Ten je považován za „*nový typ zla* (new kind of evil)“, jenž je sice přirovnáván ke zlům minulosti (například totalitarismu), zásadním způsobem se však od nich liší.¹²⁷ Důvodem jeho jinakosti je jeho podoba. Nejedná se totiž primárně o stát, ale o mezinárodní síť. Ta nejenže nemá své území, ale je rozprostřená ve více než 60 zemích světa, dokonce i ve Spojených státech. USA tak již nejsou chráněny před nepřáteli svou geografickou polohou a noví barbaři se již nenacházejí vně, ale naopak uvnitř, mezi americkou společností. Nový nepřítel však není nový pouze svou formou, ale liší se také svou taktikou vedení boje, která připomíná princip tzv. nových válek britské akademičky Marry Kaldor.¹²⁸

Nová skutečnost vyžaduje podle americké administrativy adekvátní řešení. Jak říká prezident Bush: „*Postoj k válce se musí změnit. Je to odlišný typ boje. Je to odlišný typ bojiště. Je to odlišný typ války*“.¹²⁹ Nikoli však pouze vedení samotných válek, ale také přístup k mezinárodním problémům se musí změnit. Dříve měly Spojené státy možnost volby, dnes již tento „*luxus*“ nemají a události „*nechali jen málo prostoru pro debatu*“.¹³⁰ A je tak potřeba této skutečnosti

¹²⁷ BUSH, G. W. Remarks on Arrival at the White House and an Exchange With Reporters. U.S. Government Publishing Office [on-line] 16. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1114.htm>

¹²⁸ KALDOR, M. *New & old wars: organized violence in a global era*. 2012.

¹²⁹ BUSH, G. W. Remarks Prior to Discussions With President Megawati Sukarnoputri of Indonesia and an Exchange With Reporters U.S. Government Publishing Office [on-line] 19. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1129.htm>

¹³⁰ CHENEY, D. Vice president Cheney Delivers Remarks to the Republican Governors Association. *The White House* [on-line] 25. říjen 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011025.html>

přizpůsobit také přístup americké administrativy. „Éra *“vyplatí se to, učíš tak“ musí být nahrazena érou, kdy *“každý z nás je zodpovědný za své rozhodnutí.*“*¹³¹

Útoky z 11. září nebyly prezentovány jako vražedný čin vykonaný hrstkou kriminálních, ale jako válečný akt, na který se americká administrativa rozhodla reagovat vyhlášením Války proti teroru.¹³² Ta nejenže měla přivést viníky před tvář spravedlnosti, ale měla zajistit také lepší budoucnost pro příští generace. Jejím cílem tak nebylo pouze vykonání spravedlnosti vůči viníkům z 11. září, nýbrž vymýcení terorismu jako celku. Za pomoci všech dostupných prostředků měli být teroristé nalezeni, zmrazeni jejich účty, zničeny jejich výcvikové tábory a oni samotní dopadeni a postaveni před spravedlnost.¹³³ V tomto boji proti teroru však nebyli nepřáteli pouze teroristé, ale i ti, kdo jim pomáhají, a to jakýmkoli způsobem, ať už finančně či tím, že jim poskytují bezpečný úkryt.

Válka proti teroru byla od samotného počátku prezentována jako zcela jedinečná válka. Není jako operace Pouštní bouře, na které se pracovalo několik měsíců a byla vykonána během dnů, „*tato válka proti terorismu bude nějakou dobu trvat.*“¹³⁴ Je to válka, která neskončí jednou bitvou, dopadením jedné osoby či zničením jedné organizace. „*Naše válka proti terorismu začíná Al-kaidou, ale nekončí zde. Skončí až každá teroristická skupina globálního dosahu bude nalezena, zastavena a poražena.*“¹³⁵

¹³¹ BUSH, G. W. Remarks at a Fundraiser for Governor Scott McCallum of Wisconsin in Milwaukee. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 11. února 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg212.htm>

¹³² BUSH, G. W. Message to the Congress on United States Financial Sanctions Against Terrorists and Their Supporters U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 23. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1146-2.htm>

¹³³ CHENEY, D. Remarks by the Vicepresident at the Air National Guard Senior Leadership Conference. *The White House* [on-line] 2. prosince 2002 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/12/20021202-4.html>

¹³⁴ BUSH, G. W. Remarks on Arrival at the White House and an Exchange With Reporters.U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 16. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1114.htm>

¹³⁵ BUSH, G. W. Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11.*Government. Publishing Office* [on-line] 20. září 2001.

Po 11. září tak došlo k zásadní přeměně teroristického diskurzu. Předtím byl terorismus, i když mu byla věnována značná pozornost, spíše okrajovým tématem. Od počátku 80. let minulého století navíc počet teroristických útoků začal na mezinárodní úrovni klesat.¹³⁶ Nicméně v návaznosti na útoky z 11. září, které měly na svědomí téměř 3 000 obětí, se zájem o terorismus začal zásadním způsobem zvětšovat.¹³⁷ Důvodem byla skutečnost, že přestože terorismus nebyl ničím neznámým ani se žádný způsobem dne 11. září nezměnil, samotný pojem získal zcela nové postavení a změnilo se i jeho vnímání u americké veřejnosti.¹³⁸ Terorismus začal představovat imanentní hrozbu s katastrofálním potenciálem a zlo srovnatelné s totalitarismem, které ohrožuje celý civilizovaný způsob života.¹³⁹

Americká administrativa rovněž přehodnotila svou zahraniční politiku. Původní defenzivní realismus s ofenzivními prvky byl nahrazen ofenzivním liberalismem.¹⁴⁰ Na této tranzici americké zahraniční politiky se podíleli zejména neokonzervativci.¹⁴¹ Do této skupiny patřili např. R. Kagan a I. Kristol a další intelektuálové, novináři a politici, kteří se sdružovali okolo think thanků Americký podnikatelský institut (American Enterprise Institut- AEI) a Projekt pro nové americké století (Project for the New American Century- PNAC). I přes své neokonzervativní označení byl pro tento politický proud typický právě ofenzivně liberální přístup.¹⁴² Američtí neokonzervativci sdíleli nedůvěru k fungování mezinárodního společenství a zdůrazňovali potřebu silnějšího a agresivnějšího prosazování amerických zájmů v mezinárodní politice. Patřili mezi zastánce tzv.

Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1140.htm>

¹³⁶ NORRIS, P, KERN, M. a M. JUST. *Lessons of Framing Terrorism*. 2004, str. 282

¹³⁷ Tamtéž, str. 289

¹³⁸ NORRIS, P, KERN, M. a M. JUST. *Framing terrorism*. 2004, str. 4

¹³⁹ BUSH, G. W. Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11. *Government Publishing Office* [on-line] 20. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1140.htm>

¹⁴⁰ MILLER, B. *Explaining Changes in U.S. Grand Strategy: 9/11, the Rise of Offensive Liberalism, and the War in Iraq*. 2010, str. 50.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Tamtéž

teorie demokratického míru (Democratic Peace theory) a pacifikačního efektu demokratizace. Koncept liberální demokracie byl podle nich univerzálně aplikovatelný po celém světě a Spojené státy disponovaly jak právem, tak také částečnou povinností instalovat demokracie v ostatních státech, a to i za cenu použití vojenské síly.

Neokonzervativní proud se začal formovat na americké půdě v 60. letech, nicméně zůstával po několik desetiletí marginálním. Po zářiových teroristických útocích však začal neokonzervatismus získávat značnou pozornost a silným způsobem ovlivnil novou strategii Bushovy administrativy v rámci WOT obecně označovanou jako tzv. Bushova doktrína. Ta se skládá ze 4 hlavních komponentů.¹⁴³ Prvním je vojenská nadřazenost USA. Spojené státy Americké po vítězství ve studené válce se staly hlavní světovou velmocí disponující největším světovým HDP¹⁴⁴ a také státem s největšími výdaji na armádu.¹⁴⁵ Cílem Bushovy doktríny bylo americkou unipolární pozici nejen využívat, ale také udržet. Z tohoto důvodu byly odsouhlaseny investice velké části amerického rozpočtu do armády, tajných služeb, a to i přes skutečnost, že se v tomto období USA nacházely v ekonomické recesi. Druhým typickým komponentem Bushovy doktríny je odklon od multilateralismu k hegemonickému unilateralismu. Tato skutečnost je patrná zejména na asertivnějším a ofenzivnějším přístupu americké zahraniční politiky a také na odhodlání Spojených států postupovat unilaterálně bez nutnosti autorizace ze strany mezinárodního společenství (např. OSN či jeho orgánů). Třetím komponentem je vedení preemptivní války, kdy USA deklarují svoje rozhodnutí zasahovat proti potencionálním budoucím hrozbám na cizím územím a také před jejich plným rozvinutím. Posledním komponentem je propagace a implementace demokracie, a to i za použití síly. Spojené státy byly i předtím ochotny podporovat demokratizační proces, vést humanitární intervence, nikoli však exportovat demokracii za pomoci vojenských kapacit.

¹⁴³ JERVIS, R. *Understanding the Bush Doctrine*. 2003. str.365-388

¹⁴⁴ WORLD BANK. *Open Data* [online]. 2019. Dostupné z: <https://data.worldbank.org>

¹⁴⁵ SIPRI. *Military Expenditure Database 2019* [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.sipri.org/databases/milex>

4.1.2 Intervence v Iráku

Přeměna americké zahraniční politiky a vnímání terorismu vedly k přehodnocení vztahu americké administrativy k Iráku. Bush sice během své prezidentské kampaně kritizoval předchozího prezidenta Clintona, že nedokázal zbavit Saddáma Husajna moci, v momentě, kdy se však ujal úřadu, prezident Bush ani členi jeho administrativy neprojevovali zájem o přímou konfrontaci s Irákem.¹⁴⁶ Jedinou výjimkou byl asistent ministra obrany P. Wolfowitz, ten však ze své pozice ve vládě nemohl zásadním způsobem určovat směřování americké zahraniční politiky.¹⁴⁷ V nové době po 11. září však začal být Saddám Husajn vykreslován jako mnohem větší nebezpečí než doposud. V samotné administrativě se začaly objevovat prvky ofenzivního liberalismu i u těch členů, kde předtím tyto prvky nebyly, a několik z nich začali více akcentovat nutnost řešení irácké hrozby.¹⁴⁸

O iráckém režimu americká administrativa zpočátku nehovořila v souvislosti s WOT. Jméno Iráku se sice objevovalo v rámci analyzovaných dokumentů od samotného počátku, nebylo však klíčovým tématem. Nebylo součástí projevů a objevovalo se pouze v návaznosti na otázky veřejnosti a novinářů, kteří se tázali, zda existuje spojení mezi Irákem, Al-Kaidou, teroristickými útoky z 11. září a zda se v případě prokázání tohoto spojení uvažuje o americké intervenci v Iráku. Důvodem této skutečnosti byl zejména nedostatek důkazů, které by spojovaly útoky se Saddámem Husajnem a jeho režimem a počáteční abstraktní pojetí Války proti teroru.

Pozornost v rámci WOT se navíc zpočátku upnula zejména na hlavní 3 aktéry (Bina Ládina, Al-Kaidu a Taliban), a to i přes skutečnost, že americká administrativa i v této fázi opakovaně deklarovala, že WOT není pouze o Afghánistánu. Jak řekl při oznámení vojenské intervence v Afghánistánu prezident Bush: „*Dnes se zaměřujeme na Afghánistán, ale boj je dalekosáhlejší.*“¹⁴⁹ Invaze

¹⁴⁶ KAPLAN, L a W. KRISTOL, *The War Over Iraq: Saddam's tyranny and America's mission*. 2003, str. 70–71.

¹⁴⁷ MILLER, B. *Explaining Changes in U.S. Grand Strategy: 9/11, the Rise of Offensive Liberalism, and the War in Iraq*. 2010.

¹⁴⁸ Tamtéž

¹⁴⁹ BUSH, G. W. Address to the Nation Announcing Strikes Against Al Qaida Training Camps

v Afghánistánu byla prezentována jako první část dlouhodobé Války proti terorismu, jako osvobozovací mise a následně sloužila jako příklad kvalitně zvládnuté práce. „Široká koalice chytila, zatkla a zbavila svět tisíce teroristů, zničila afghánské teroristické tréninkové tábory, osvobodila lidi od hladu a osvobodila zemi od brutálního útlaku. Americká vlajka opět vlaje nad ambasádou v Kábulu. Teroristé, kteří dříve okupovali Afghánistán dnes žijí za mřížemi v Guantanamo Bay. (...) Afghánské matky a dcery byly uvězněny v jejich vlastních domovech, bylo zakazováno pracovat nebo chodit do školy. Dnes jsou ženy svobodné a součástí afghánské nové vlády.“¹⁵⁰

V listopadu, 2 měsíce po útocích, se začíná věnovat pozornost Iráku. Irácký problém se však stále zdál být mimo WOT a působil jako separátní hrozba stojící mimo terorismus. „Tyto zbraně [zbraně hromadného ničení – poznámka autora] jsou nebezpečné jak pro region, tak pro svět. Víme také, že Irák několik let sponzoruje terorismus a zůstává tak předmětem našeho zájmu.“¹⁵¹ I přesto, že Saddám Husajn byl spojován s terorismem i jadernými zbraněmi, byly tyto hrozby prezentovány separátně. O iráckém režimu se však hovořilo v podobných orientálních konotacích jako v případě nových barbarů. Saddám byl popisován jako tyran a zlo, ochotný použít zbraně hromadného ničení pro narušení mezinárodní stability.¹⁵²

V průběhu listopadu začal irácký režim získávat stále více prostoru. Bylo popisováno, jak Saddám obchází rezoluce RB OSN (Rada bezpečnosti OSN), znemožnil přístup inspektorům UNSCOM do země, spolupracuje s teroristy a touží

and Taliban Military Installations in Afghanistan. *Government Publishing Office* [on-line] 7. října 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1201.htm>

¹⁵⁰ BUSH, G. W. Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union. *Government Publishing Office* [on-line] 29. ledna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg129-3.htm>

¹⁵¹ POWELL, C. L. Joint Press Conference at the Residence of the Minister of Foreign Affairs U.S. *Department of State Archive* [on-line] 5. prosince 2001. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/dec/6672.htm> [cit. 9. července 2019]

¹⁵² POWELL, C. L. Interview on CBS' Face the Nation. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 16. září 2001. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/4923.htm> [cit. 9. července 2019]

po jaderných zbraních. Byla zdůrazňována skutečnost, že Saddám v minulosti dvakrát použil zbraně hromadného ničení, a to jak vůči svým sousedům v Íránu, tak také vůči vlastním lidem.¹⁵³

Přestože téma jaderných zbraní a terorismu bylo zpočátku vnímáno separátně, již v prosinci 2001 dochází k jejich sblížení a vzniká tak logické spojení mezi WOT a Irákem. „*Víme, že Al-Kaida by ráda získala jaderné, chemické a biologické zbraně. A víme také, že často nejednají sami.*“¹⁵⁴ Z tohoto důvodu „*zvyšujícího se propojení mezi teroristy a zbraněmi hromadného ničení, musíme být velmi opatrní ohledně našich postupů a zajistit, že Spojené státy nebudou vůči tomuto novému druhu útoku zranitelné.*“¹⁵⁵ Dosavadní rozdíl mezi iráckou podporou terorismu a iráckou snahou získat zbraně hromadného ničení tak byl narušen. Došlo k jejich spojení a irácká hrozba v podobě zbraní hromadného ničení získala zcela nový význam v rámci diskurzu WOT.

Schopnost a kapacita získat zbraně hromadného ničení byla do této doby asociována primárně se státy. V době WOT však jsou schopni získat tyto zbraně také teroristé. Jak hovoří viceprezident Dick Cheney: „*Jaderná zbraň v rukách teroristů je úplně odlišnou záležitostí než jaderná zbraň v rukách státu. Teroristy nemůžete odstrašit.*“¹⁵⁶ Nemají totiž vlastní území, jsou skrytí, fanatičtí a rozprostřeni po celém světě. Stará hrozba v podobě jaderných zbraní, tak získává v době po teroristických útocích z 11. září zcela nový rozměr. Proto bylo v očích americké administrativy nutné zabránit Saddámovi a teroristům získat jadernou zbraň. „*Teroristické buňky a psanecké režimy* [v originále outlaw regimes –

¹⁵³ CHENEY, D. Interview of Vice Prezident Cheney with Diane Sawyer of ABC. *The White House* [on-line] 29. listopadu 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011129.html>

¹⁵⁴ BUSH, G. W. Remarks Announcing Action Against Terrorist Financial Support Networks. *Government Publishing Office* [on-line] 20. prosince 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1532.htm>

¹⁵⁵ CHENEY, D. The Vice President Appears on NBC's Meet the Press. *The White House* [on-line] 9. prosince 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011209.html>

¹⁵⁶ CHENEY, D. Interview of the Vice President by Jim Angle of Fox TV News. *The White House* [on-line] 11. prosince 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011211.html>

poznámka autora] *budující zbraně hromadného ničení jsou jinými tvářemi stejného zla.* ¹⁵⁷

Klíčovým momentem ve vztahu WOT k Iráku byl prezidentův Projev ke stavu Unie (State of the Union Address) ze dne 29.1.2002. Tento projev představoval symbolický moment přesměrování pozornosti v rámci WOT z Al-Kaidy směrem k režimům v rámci tzv. Osy zla (Axis of evil). „*Usilováním o zbraně hromadného ničení představují tyto režimy vážné a rostoucí nebezpečí. Mohly by poskytnout tyto zbraně teroristům, dávajíc jim prostředky k utkání se s těmi, jenž nesnáší. Mohly by zaútočit na naše spojence nebo pokusit se o vydírání Spojených států. Ve všech těchto příkladech, by cena lhostejnosti byla katastrofální. Budeme úzce spolupracovat v rámci koalice abychom odepřeli teroristům a jejich státním sponzorům materiál, technologii a expertízu k vytvoření a dodání zbraní hromadného ničení.*“¹⁵⁸ Bush explicitně označuje za součást Osy zla Irán, Severní Koreu a Irák. Tyto státy spojuje jejich snaha o získání zbraní hromadného ničení, jejich nedemokratická forma vlády a terorizování vlastního lidu. Proto je nutno podle Bushe proti těmto státům zasáhnout. Nikoli však vůči jejich obyvatelstvu, ale primárně vůči samotnému režimu. Je tomu proto, že „*v těchto zemích nežijí zlí lidé, ale lidé, kteří jsou vedeni zlými lidry a zlými režimy.*“¹⁵⁹ Přestože za součást Osy zla označil Bush explicitně 3 režimy, od samotného počátku bylo patrné, že hlavní pozornost směřuje především k Iráku. Tuto skutečnost dokazuje také fakt, že v samotném projevu získal Irák o mnoho více prostoru než ostatní režimy, kterým věnoval prezident pouze 1 větu.¹⁶⁰

V kontextu přeměny diskurzu WOT se začínají artikulovat stupňující se nároky ze strany Bushovy administrativy směrem k Iráku. Husajnovi je však stále

¹⁵⁷ BUSH, G. W. Address to the Nation on Iraq From Cincinnati, Ohio. *Government Publishing Office* [on-line] 7. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1751-2.htm>

¹⁵⁸ Tamtéž

¹⁵⁹ POWELL, C. L. Interview on UNVISION Network Television. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 1. února 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/7780.htm>

¹⁶⁰ BUSH, G. W. Address to the Nation on Iraq From Cincinnati, Ohio. *Government Publishing Office* [on-line] 7. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1751-2.htm>

dáván prostor k napravení situace. Musí však přestat produkovat zbraně hromadného ničení, pustit do země zahraniční inspektory, přestat podporovat terorismus, začít respektovat práva svého lidu a připojit se na stranu civilizovaného světa. Tato dosavadní zdrženlivá politika byla výsledkem především snah ministra zahraniční C. Powella, který prosazoval uvnitř administrativy diplomatickou cestu řešení iráckého problému.

V diskurzu se však kromě nároků začíná dávat větší pozornost vizi budoucnosti Iráku bez Saddáma Husajna v čele a administrativa otevřeně deklaruje kontinuitu s Clintonovou administrativou a deklaruje, že preferuje změnu režimu v Iráku. „*Saddám musí odejít*,“¹⁶¹

Zatímco před několika měsíci byl Saddám spojován výhradně s jadernými zbraněmi a mezinárodní hrozbou, nyní americká administrativa začíná upínat svoji pozornost směrem k utrpení iráckého lidu pod rukama Saddáma Husajna. Přestože Bushova administrativa deklarovala, že nemá v plánu určovat přesnou podobu nové irácké vlády, hovoří v souvislosti o budoucím iráckém režimu výhradně o demokracii a iniciuje v srpnu 2002 rozhovory s Iráckou opozicí na téma budoucnosti demokratického Iráku.¹⁶²

V průběhu dalších měsíců zůstává americká politika vůči Iráku nadále nepřátelská, neustále se stupňuje, zdůrazňuje nutnost rychlého vyřešení iráckého problému a demonstruje své odhodlání zasáhnout proti Saddámovi. „*Nedovolíme nejvíce nebezpečnému režimu na světě ohrožovat nás s nejvíce nebezpečnými zbraněmi světa*.“¹⁶³

I přes akcentaci nutnosti neodkladného řešení problému americká administrativa i nadále pokračuje v multilaterální zahraniční politice a snaží se

¹⁶¹ BUSH, G. W. Interview With the United Kingdom's ITV Television Network. *Government Publishing Office* [on-line] 4. dubna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg553.htm>

¹⁶² Např. POWELL, C. L. The U.S.- Middle East Partnership Initiative: Building Hope for the Years Ahead. *U.S. Department of State Archive* [on-line] 12. prosince 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/15920.htm>

¹⁶³ BUSH, G. W. Remarks on Compassionate Conservatism in San Jose, California. *Government Publishing Office* [on-line] 30. dubna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg691.htm>

diplomatickými prostředky naléhat na mezinárodní komunitu k razantnější pozici vůči Iráku. Od vyhlášení WOT USA deklaruje silnou mezinárodní podporu napříč civilizovaným světem a ochotu jednotlivých států participovat na proti-teroristé koalici. Míra zapojení jednotlivých států se sice liší, nicméně civilizovaný svět, slovy prezidenta Bushe, podporuje Válku proti terorismu.¹⁶⁴ USA se zároveň prezentuje jako reprezentant uceleného světového společenství a jako vůdce celosvětové koalice proti terorismu. Civilizovaný svět si totiž uvědomuje, že „*zůstane-li tento teror nepotrestán, jejich vlastní města a obyvatelstvo můžou být další na řadě.*“¹⁶⁵ Ačkoli Spojené státy získaly v rámci WOT podporu pro intervenci v Afghánistánu, i přes neustálé deklarování opaku v případě intervence v Iráku, Spojené státy širokou podporu neměly, což dokazuje například odpor RB OSN. I když USA deklarovaly a toužily po široké podpoře ze strany mezinárodního společenství, v případě nesouhlasu mezinárodního společenství poukazovaly Spojené státy na své prostředky a svou ochotu jednat v případě nutnosti unilaterálně. „*Nesnažíme se dávat signál, že budeme jednat unilaterálně. Nicméně, bude-li to nutné, můžeme, a také budeme, budeme-li muset.*“¹⁶⁶ Dne 10. a 11. října 2002 schválil americký kongres případné použití vojenské síly proti Iráku a možnost intervence Iráku začala získávat reálnou podobu. Následující měsíc vydala RB OSN rezoluci č. 1441, která nařizovala Husajnovi dostát svých slibů, jinak v opačném případě bude čelit „*vážným následkům.*“¹⁶⁷ Irák tuto rezoluci přijal a 8. prosince předložil údajně úplnou dokumentaci týkající se jeho kapacit zbraní

¹⁶⁴ BUSH, G. W. Remarks Prior to Discussions With President Megawati Sukarnoputri of Indonesia and an Exchange With Reporters U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 19. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1129.htm>

¹⁶⁵ BUSH, G. W. Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11. *Government Publishing Office* [on-line] 20. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1140.htm>

¹⁶⁶ POWELL, C. L. Interview on CBS's Face the Nation. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 3. února 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/7781.htm>

¹⁶⁷ SECURITY COUNCIL OF UNITED NATIONS. Resolution 1441, United Nations [online]. 8. listopadu 2002 Dostupné z: <https://www.un.org/Depts/unmovic/documents/1441.pdf>

hromadného ničení. Tato dokumentace však byla ze strany USA odmítnuta, C. Rice ji dokonce označila za 12 200 stránek lží.¹⁶⁸

Intervence se zdála stále více nevyhnutelnou. Spojené státy a její spojenci souhlasící s vojenskou intervencí se snažili získat mezinárodní souhlas. Ministr zahraničí C. Powell vystoupil 5. února roku 2003 s důkazy proti Iráku na RB OSN, kde prezentoval, že Husajn porušuje rezoluci týkající se iráckého odzbrojení, představil důkazy svého tvrzení a poukázal na propojení Saddáma Husajna s terorismem.¹⁶⁹

Vydání rezoluce autorizující vojenský zásah se však zdálo být stále více v nedohlednu z důvodu možného veta ze strany Ruska, Číny, Francie a Německa. Spojené státy v čele Koalice ochotných (Coalition of the willing) se tak rozhodly jednat na vlastní pěst, neriskovat vydání zamítavého stanoviska k intervenci ze strany RB OSN a dne 17.3.2003 vyhlásil prezident Bush ultimátum, kdy do 48 hodin musí Husajn a jeho synové opustit Irák nebo započne vojenská intervence.¹⁷⁰ Saddám však požadavky koalice v daném časovém horizontu nesplnil a 20. března 2003 začala Operace irácká svoboda (Operation Iraqi Freedom)

4.2 Orientalistické prvky v rámci Bushovy administrativy

Přístup administrativy k Iráku navzdory vnitřním rozepřím působil jednotně. Byla využívána obdobná přirovnání a aktéři se vyjadřovali ke stejným tématům podobným stylem. Jednotliví členové na sebe ve svých veřejných vystoupeních navazovali a někdy se dokonce navzájem citovali. Hlavní rozdíl mezi jednotlivými aktéry spočíval v odlišné rétorice. Zatímco Powell užíval ve svých vystoupení zpravidla odměřený diplomatický slovník, vyjádření ostatních členů byla vůči iráckému režimu silně expresivní, využívala více motivu strachu a akcentovala

¹⁶⁸ RICE, Condoleezza. Why we Know Iraq Is Lying, The New York Times [online]. 23. ledna 2003 Dostupné z <https://www.nytimes.com/2003/01/23/opinion/why-we-know-iraq-is-lying.html>

¹⁶⁹ POWELL, C. L. Remarks to the United Nations Security Council. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 5. února 2003. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/17300.htm>

¹⁷⁰ BUSH, G. W. Address to the Nation on Iraq. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 17. března 2003. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2003-book1/html/PPP-2003-book1-doc-pg277.htm>

nutnost rychlého řešení situace. Jistým specifikem prezidenta Bushe pak bylo časté používání náboženské rétoriky.

Za pomoci CDA byla identifikovaná přítomnost 2 ze 4 zkoumaných orientalistických prvků. Jsou jimi orientalistická konstrukce identit a civilizační mise. Přestože oba z těchto prvků mají své počátky již v září, jejich přítomnost se během eskalace napětí mezi USA a Irákem stala nejen více evidentní a častou, ale získávala také jasnější podobu. Důvodem bylo spojení Iráku s terorismem, jadernými zbraněmi a jejich příslušnost k Ose zla. Klasický prvek orientálního muslima se v analyzovaných proslovech objevoval pouze částečně, kdy docházelo i přes akcentaci k implicitnímu spojování islámu a terorismu. V žádném případě však nelze říci, že by americká administrativa ve svých oficiálních vyjádřeních používala orientalistickou identitu muslima. Orientalistický prvek orientální ženy se sice objevoval v případě Afghánistánu, během ospravedlnění vojenské intervence v Iráku však přítomen nebyl.

4.2.1 Konstrukce identit

4.2.1.1 Civilizovaný a barbarský svět

Klíčovým a novým komponentem WOT bylo binární rozdělení identit. To se do 11. září v rámci administrativy neobjevovalo. Na jedné straně této války stál „civilizovaný svět“¹⁷¹ reprezentovaný a vedený Spojenými státy a na druhé svět barbarů, reprezentovaný teroristy a jejich spojenci.¹⁷² Civilizovaný svět ztělesňoval pozitivní hodnoty a ctnosti jako statečnost, toleranci, empatii, spravedlnost, mírumilovnost, morálku a svobodu, naopak světu barbarů byly připisovány

¹⁷¹ POWELL, C. L. Interview on Fox Morning New with Tony Snow. *Department of State Archive* [on-line] 12. ledna 2001. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/4866.htm>

¹⁷² CHENEY, D. The Vice President appears on Meet the Press with Tim Russert. *The White House* [on-line] 16. září 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20010916.html>

negativním atributy jako zbabělost, nesnášenlivost, bezcitnost, krutost, nemorálnost, tyranie a nespravedlnost.

Binární rozdělení rozštěpilo svět na dvě poloviny. Vymezení obou identit však bylo stejně jako samotná WOT velmi abstraktní a bylo formulováno velmi vágně. Obě skupiny se tak pohybovaly na bázi abstraktních hodnot a nebylo možné zcela jednoznačně rozeznat jací konkrétní aktéři spadají do jaké skupiny. To umožňovalo americké administrativě zejména v případě těžce zařaditelných aktérů pracovat strategicky v návaznosti na vlastní politické zájmy. V rámci diskurzu asocioval barbarský svět zejména muslimské státy konkrétně oblast Blízkého východu v čele s Irákem, Afghánistánem a Íránem. Civilizovaný svět pak reprezentovaly zejména západní demokracie v čele se Spojenými státy. Jak je patrné konstrukce identit v sobě apriorně nesla aspekt geografické a kulturní příslušnosti vycházející z orientalistické logiky. Civilizovanému světu byly přiděleny klasické prvky západní kultury, naopak barbarskému světu klasické prvky Orientu. Spojené státy povýšily vlastní kulturu a hodnoty jako měřítko civilizovanosti, čímž vyzdvihly svoji kulturu nad kulturu Orientu. I přesto se však nejednalo primárně o klasické rozdělení na základě geografické či kulturní příslušnosti. Zařazení ke konkrétní identitě totiž byla spíše selektivním rozhodnutím Spojených států. Za součást civilizovaného světa tak nejsou považovány pouze orientálci sdílející hodnoty dané identity, ale také orientální státy, které tyto hodnoty nesplňují vůbec či pouze částečně. Příkladem těchto zemí byly Pákistán, Jordánsko, Egypt či Saudská Arábie, které patřily mezi klíčové spojence USA v oblasti bývalého Orientu.

Jedním z důkazů konstitutivní povahy obou identit je jejich dehistorizace. Atributy daných identit jsou totiž konstituovány z návaznosti na sebe samotné jako vzájemné protiklady a nikoli jako důsledek historických procesů. Nepřátelství a útoky vůči USA tak jsou prezentovány jako útoky na hodnoty civilizovaného světa, nikoli však jako reakce na jiné skutečnosti (např. americkou angažovanost na Blízkém východě). Jak říká prezident Bush ve svém projevu ke kongresu ze dne 23. září 2001: „*Oni [teroristé – poznámka autora] nesnáší co můžeme vidět přímo zde v této komoře, demokraticky zvolenou vládu. Jejich vůdci jsou samozvaní. Nesnáší naše svobody, naši svobodu náboženství, naši svobodu projevu, naši svobodu se*

*shromažďovat, volit a nesouhlasit spolu.*¹⁷³ Výpady vůči Spojeným státům, však nemusí být primárním útokem na svobodu a demokracii, ale reakcí proti pocitu nespravedlnosti ze strany utlačující imperiální velmoci.

Konstrukce dvou antagonistických identit koresponduje s tradičním orientálním dělením na my a oni. Bushova administrativa vytvořila binární svět, kde obě části jsou svými vzájemnými a také absolutními protiklady. Existuje mezi nimi vzájemná negace a neexistuje alternativa. „*Jste s námi nebo proti nám.*“¹⁷⁴ Z tohoto důvodu vzniká v rámci binárního rozdělení iluzorní pocit vnitřní homogenity a vnější heterogenity, která posilovala vzájemné napětí mezi identitami.

Klíčovým komponentem tohoto rozdělení byla explicitní morální nerovnost mezi danými identitami. Ty totiž byly manicheistickým způsobem interpretovány jako souboj dobra a zla. „*Jste buďto s námi, nebo proti nám: jste buďto zlí nebo dobří.*“¹⁷⁵ „*Možná to není, jak říkají diplomaticky korektní, ale zlo je potřeba nazývat správným jménem. Zlo je zlo a my s ním budeme bojovat vší silou.*“¹⁷⁶ Obě identity tak v sobě nesou apriorní morální aspekt. Tato skutečnost je rovněž patrná z přidělovaných atributů, asociací či označování identit, kde je používán expresivní slovník, hyperboly a hodnotově zabarvené asociace. Civilizovaný svět je označován jako klasické my, naopak barbaři jsou označovány jako „*svět zla*“¹⁷⁷, „*darebácké*

¹⁷³ BUSH, G. W. Message to the Congress on United States Financial Sanctions Against Terrorists and Their Supporters. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 23. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1146-2.htm>

¹⁷⁴ BUSH, G. W. Remarks at a Fundraiser for Governor Scott McCallum of Wisconsin in Milwaukee. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 11. února 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg212.htm>

¹⁷⁵ Tamtéž

¹⁷⁶ BUSH, G. W. Remarks Following a Meeting With Congressional Leaders and an Exchange With Reporters [on-line] 11. června 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg957-2.htm>

¹⁷⁷ BUSH, G. W. Remarks Prior to Discussions With President Megawati Sukarnoputri of Indonesia and an Exchange With Reporters U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 19. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1129.htm> [cit. 9. července 2019]

státy (rogues states)¹⁷⁸, „Osa zla“¹⁷⁹, „nepřátelé svobody“¹⁸⁰, „barbarští kriminálníci“¹⁸¹, „násilníci“¹⁸², „radikálové“¹⁸³, „extrémisti“¹⁸⁴, „zrádci“¹⁸⁵, „zločinci (evildoers)“¹⁸⁶, „chladnokrevní zabijáci“¹⁸⁷ a jako „hrozba“¹⁸⁸. Zatímco

¹⁷⁸ BUSH, G. W. Remarks on Signing the Public Health Security and Bioterrorism Preparedness and Response Act of 2002. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 12. června 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg972.htm>

¹⁷⁹ BUSH, G. W. Remarks at the National Prayer Breakfast. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 7. února 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg187.htm>

¹⁸⁰ CHENEY, D. Remarks by the Vicepresident at the Air National Guard Senior Leadership Conference. *The White House* [on-line] 2. prosince 2002 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/12/20021202-4.html>

¹⁸¹ BUSH, G. W. Address to the Nation Announcing Strikes Against Al Qaida Training Camps and Taliban Military Installations in Afghanistan. *Government Publishing Office* [on-line] 7. října 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1201.htm>

¹⁸² CHENEY, D. Vice President Cheney Delivers Remarks at the Society Annual Convention Dinner. *The White House* [on-line] 15. listopadu 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011127.html>

¹⁸³ BUSH, G. W. Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11. *Government Publishing Office* [on-line] 20. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1140.htm>

¹⁸⁴ Tamtéž

¹⁸⁵ Tamtéž

¹⁸⁶ BUSH, G. W. Remarks to Central Intelligence Agency Employees in Langley, Virginia. *Government Publishing Office* [on-line] 26. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1165.htm>

¹⁸⁷ BUSH, G. W. Remarks at a Republican National Committee Dinner. *Government Publishing Office* [on-line] 14. května 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg798.htm>

¹⁸⁸ BUSH, G. W. Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11. *Government Publishing Office* [on-line] 20. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1140.htm>

USA je prezentovány jako ztělesnění svobody¹⁸⁹, demokracie¹⁹⁰, barbaři jsou přirovnáni k totalitarismu¹⁹¹ a mafii¹⁹². Teroristické útoky z 11. září asociují Pearl Harbor.¹⁹³ WOT americkou ochranu svobody a demokracie během Studené války a 2. sv. války.¹⁹⁴ Liší se také klasičtí reprezentanti obou světů, zatímco pro civilizovaný svět to jsou hrdinní pasažéři letu 93¹⁹⁵, hasiči¹⁹⁶, vojáci¹⁹⁷ a nevinní

¹⁸⁹ BUSH, G. W. Remarks to the Troops at Elmendorf Air Force Base in Anchorage, Alaska. *Government Publishing Office* [on-line] 16. února 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg236.htm>

¹⁹⁰ CHENEY, D. The Vice President appears on Meet the Press with Tim Russert. *The White House* [on-line] 16. září 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20010916.html>

¹⁹¹ BUSH, G. W. Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11. *Government Publishing Office* [on-line] 20. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1140.htm>

¹⁹² Tamtéž

¹⁹³ CHENEY, D. The Vice President Cheney on 60 Minutes II. *The White House* [on-line] 14. listopadu 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011114.html>

¹⁹⁴ CHENEY, D. Remarks by the Vicepresident at the Air National Guard Senior Leadership Conference. *The White House* [on-line] 2. prosince 2002 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/12/20021202-4.html>

¹⁹⁵ BUSH, G. W. Remarks at a Luncheon for Representative Jim Nussle in Davenport. *Government Publishing Office* [on-line] 16. září 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1592.htm>

¹⁹⁶ CHENEY, D. Vice President Cheney Delivers Remarks at the 56th Annual Alfred E. Smith Memorial Foundation Dinner. *The White House* [on-line] 18. října 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011018.html>

¹⁹⁷ CHENEY, D. The Vice President Delivers Remarks at a Lunch for Texas Attorney General John Cornyn. *The White House* [on-line] 19. července 2002 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20020719.html>

civilisté¹⁹⁸, barbary představují teroristé bez tváře schovávající se v jeskyni a přemýšlející, jak způsobit co největší škody svým nepřátelům.¹⁹⁹

Rozlišení obou identit je také podepřeno náboženským obsahem. Americké hodnoty jsou prezentovány jako transcendentální a božské. „*Svoboda není americký dar světu. Je od boha.*“²⁰⁰ Tato skutečnost asociuje, že jednotlivé hodnoty si nejsou mezi sebou rovné, že mezi nimi existuje hierarchický vztah a že Bůh stojí na straně civilizovaného světa.

Vymezení dobra a zla, hodnotově zabarvené atributy, asociace z minulosti a boží aspekt posilovaly pocit rozdílné kvality daných identit. Identity si nikdy nebyly zcela rovné, existoval mezi nimi morální rozdíl a bylo předem rozhodnuto, kdo je dobrý a kdo nikoli. Identita civilizovaného světa byla prezentována jako morálně spravedlivá a nadřazená. Jako identita na straně spravedlnosti, Boha a práva. Tato skutečnost se také silně promítla v legitimizaci aktů jednotlivých aktérů. Zatímco barbarské akce jsou prezentovány jako předem nelegitimní, zásah proti barbarům se zdá být předem ospravedlnitelný. Samotné vymezení identit navíc zásadním způsobem limitovalo jakoukoli opozici vůči hlavnímu proudu civilizovaného světa, a to jak na mezinárodním, tak také domácím politickém poli. Existovaly totiž pouze dvě možnosti. „*Jste buď s námi nebo proti nám.*“²⁰¹

Tato konstrukce identit v sobě skrývá celou řadu negativních důsledků. Nejenže je limitován pluralismus v rámci omezování opozice, nýbrž dochází také k apriornímu ospravedlnění potencionálních i skutečných vojenských intervencí.

¹⁹⁸ Např. POWELL, C. L. The Campaign Against Terrorism. *Department of State Archive* [on-line] 25. října 2001. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/5751.htm> [cit. 9. července 2019]

¹⁹⁹ BUSH, G. W. Remarks to Employees in the Pentagon and an Exchange With Reporters in Arlington, Virginia. *Government Publishing Office* [on-line] 17. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1117-2.htm>

²⁰⁰ BUSH, G. W. Interview With Radio Free Europe/Radio Liberty. *Government Publishing Office* [on-line] 18. listopadu 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg2089.htm>

²⁰¹ BUSH, G. W. Remarks at a Fundraiser for Governor Scott McCallum of Wisconsin in Milwaukee. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 11. února 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg212.htm>

Zásadním problémem je také odepření humanity příslušníků barbarské identity. Vůči barbarům se totiž zdají být veškeré dokonce i nehumánní prostředky zcela legitimní, a tak dochází k legitimizaci neúměrného násilí. Výše zmíněné poukazuje na skutečnost, že Válka proti teroru byla od začátku svého vyhlášení až do intervence v Iráku prezentována jako spravedlivá a dobrá válka.

4.2.1.2 Obraz Iráku

Podoba iráckého režimu zásadním způsobem souvisí s WOT, 11. zářím a americkou hegemonickou pozicí ve světě. Irácký režim byl prezentován jako součást barbarského světa v rámci typických orientalistických narativů. Byl označován jako „*darebácký stát*“²⁰² patřící do „*Osy zla*“²⁰³, který usiluje o zbraně hromadného ničení, podporuje terorismus, terorizuje své okolí i vlastní obyvatelstvo a ohrožuje celosvětovou bezpečnost.

Samotná povaha iráckého státu byla často ztotožňována s osobou Saddáma Husajna, který byl prezentován v podobných konotacích jako teroristé. Osobnost Husajna byla americkou administrativou prezentována za pomoci podobných přirovnání i větných konstrukcí. Zároveň bylo patrné, že postoj americké administrativy k Husajnovi od počátku nebyl pozitivní. Saddám byl profilován jako „*irelevantní jedinec sedící v čele zničeného režimu*“, snažící se získat zbraně hromadného ničení a který představuje „*největší hrozbu regionu, protože odmítá dodržovat nejzákladnější standardy civilizovaného chování*.“²⁰⁴

Nicméně po přeměně diskurzu v rámci WOT, kdy došlo ke spojení hrozby terorismu a jaderných zbraní, je Saddám vnímán jako mnohem nebezpečnější a začíná být popisován ještě negativněji. Je prezentován jako

²⁰² BUSH, G. W. Remarks on Signing the Public Health Security and Bioterrorism Preparedness and Response Act of 2002. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 12. června 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg972.htm>

²⁰³ BUSH, G. W. Remarks on the Passage of a United Nations Security Council Resolution on Iraq. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 8. listopadu 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg2053.htm>

²⁰⁴ POWELL, C. L. Interview on CBS' Face the Nation. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 16. září 2001. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/4923.htm>

„despota“²⁰⁵ „nejbrutálnější diktátor světa“²⁰⁶, zlo“²⁰⁷, „obrovská hrozba“²⁰⁸ a „nepřítel nejen Ameriky“²⁰⁹. Zároveň je zdůrazňována jeho podpora terorismu a podobně jako v případě teroristů je připodobňován k totalitarismu, konkrétně ke Stalinovi.²¹⁰ Dále mu jsou vlastní klasické orientalistické negativní atributy. Je plný nenávisti²¹¹, nevěří ve svobodu²¹², je krutý²¹³ a nedá se mu věřit²¹⁴. Husajn je zároveň prezentován jako nevyzpytatelný a iracionální muž, který použil zbraně

²⁰⁵ POWELL, C. L. Interview on Middle East Broadcasting Centre by Hisham Melham. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 9. ledna 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/7148.htm>

²⁰⁶ BUSH, G. W. The President's Radio Address. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 5. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1735.htm>

²⁰⁷ POWELL, C. L. Be Heard: An MTV Global Discussion With Colin Powell. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 14. února 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/8038.htm>

²⁰⁸ BUSH, G. W. Remarks to the Community in Manchester, New Hampshire. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 5. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1736.htm>

²⁰⁹ CHENEY, D. Remarks by the Vicepresident at the Air National Guard Senior Leadership Conference. *The White House* [on-line] 2. prosince 2002 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/12/20021202-4.html>

²¹⁰ BUSH, G. W. Remarks Announcing Bipartisan Agreement on a Joint Resolution To Authorize the Use of United States Armed Forces Against Iraq. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 2. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1707.htm>

²¹¹ BUSH, G. W. Remarks Following a Visit With Homeland Security Employees and an Exchange With Reporters. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 19. srpna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1619.htm>

²¹² Tamtéž

²¹³ BUSH, G. W. The President's Radio Address. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 5. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1735.htm>

²¹⁴ POWELL, C. L. En Route to Davos, Switzerland. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 24. leden 2003. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/16864.htm>

hromadného ničení proti vlastnímu lidu.²¹⁵ Zároveň je však také racionálním lhářem, který „zdokonalil hru v podvádění a ústupech, a je odborník na popírání, odmítání a klamání.“²¹⁶

Husajn a jeho režim představoval podle americké administrativy překážku míru na Blízkém Východě a také velké nebezpečí pro celý svět. Má zbraně hromadného ničení a je ochotný je použít, proto „nemůžeme čekat na finální důkaz, doutnající zbraň, který by mohl přijít v podobě atomového hříbu.“²¹⁷

Je však důležité zdůraznit, že toto vyobrazení se týkalo pouze iráckého režimu, nikoli však iráckého lidu. Jeho vykreslení nabývalo zcela odlišných atributů. Iráčané byly prezentováni jako „každodenní oběti útlaku Saddáma Husajna.“²¹⁸ Byla zdůrazňována jejich nevinnost, vnitřní dobrota a předpoklad k stabilní demokracii a občanské společnosti. „Irácký národ, s jejich hrdým dědictvím, hojnými zdroji a kvalifikovanými a vzdělanými lidmi je naprosto schopen přechodu k demokracii a žití ve svobodě“.²¹⁹ I přes tyto pozitivní atributy je však irácký lid implicitně považován za méněschopný, než lid v rámci civilizovaného světa. Není totiž sám o sobě schopen svrhnout diktátora a jeho režim. Navíc i k samotné demokracii mu musí být dopomoženo. V tomto přístupu je patrný klasický orientální paternalismus. Irácký lid totiž potřebuje pomoc civilizovaného

²¹⁵ BUSH, G. W. Remarks to the Community in Manchester, New Hampshire. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 5. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1736.htm>

²¹⁶ CHENEY, D. Vice President Speaks at WFW 103rd National Convention. *The White House* [on-line] 6. Srpen 2002 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/08/20020826.html>

²¹⁷ BUSH, G. W. Remarks on House of Representatives Action on the Resolution Authorizing the Use of Military Force Against Iraq U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 10. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1778-2.htm>

²¹⁸ BUSH, G. W. Remarks Announcing Bipartisan Agreement on a Joint Resolution To Authorize the Use of United States Armed Forces Against Iraq.U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 2. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1707.htm>

²¹⁹ BUSH, G. W. The President's Radio Address.U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 1. března 2003. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2003-book1/html/PPP-2003-book1-doc-pg234.htm>

světa k tomu, aby nejen svrhl diktátora, ale také k tomu, aby se „naučil“ jak vybudovat kvalitní občanskou společnost a být jako Západ. „*Bude to složitá věc, protože v Iráku neexistuje tato tradice, nicméně irácký lid si zaslouží novou příležitost stejně tak jako obyvatelé Afghánistánu.*“²²⁰ A „*s naší pomocí se osvobozený Irák může opět stát velkým národem.*“²²¹

4.2.2 Orientalismus: Islám, muslimové a Arabové

Představitelé americké administrativy se několikrát v průběhu sledovaného období vymezili vůči explicitnímu spojování teroristických útoků, WOT, islámu, arabského etnika a oblasti Blízkého Východu. „*Svět musí pochopit, že nebojujeme s náboženstvím.*“²²² Pravdou však zůstává, že po 11. září se směrem k islámu strhla pozornost veřejnosti a samotné náboženství se stalo centrem podezření. Ve Spojených státech prudce vzrostla islamofobie a někteří autoři dokonce hovoří, že „*rudou hrozbu (red scare)*“, v podobě komunismu během studené války nahradila „*zelená hrozba (green scare)*“ z islámu.²²³ Vzrostl také počet útoků vůči muslimské populaci a zdálo se, že WOT je pouhým projevem náboženské války mezi křesťanským a muslimským světem.²²⁴ Toto zdání částečně prohlubovala také rétorika samotných členů administrativy, zejména pak prezidenta Bushe. Ten se sice stejně jako celá administrativa prudce ohradil vůči tvrzení, že WOT je bojem proti islámu, či jakýmkoli střetem civilizací, nicméně jeho rétorika v sobě často naznačovala opak. Zejména pak jeho používání křesťanských prvků, kdy například

²²⁰ POWELL, C. L. Interview on NBC's "Meet the Press". U.S. *Department of State Archive* [online] 17. února 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/8071.htm>

²²¹ CHENEY, D. Vice President Honors Veterans of Korean War. *The White House* [online] 29. Srpen 2002. Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/08/20020829-5.html>

²²² CHENEY, D. The Vice President Receives the international Republican Institute's 2001 Freedom Award. *The White House* [online] 23. října 2001. Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011023.html>

²²³ Např. GREEN, T. H. *The fear of Islam: an introduction to Islamophobia in the West*, str. 109

²²⁴ PRI. *Data: Hate crimes against Muslims increased after 9/11* [online]. 2019. PRI Dostupné z: <https://www.pri.org/stories/2016-09-12/data-hate-crimes-against-muslims-increased-after-911>

prezident ohledně WOT uvedl, že „*tato křížová výprava (crusade) proti terorismu bude nějakou dobu trvat.*“²²⁵

Nicméně jak již bylo řečeno, americká administrativa se snažila protimuslimské vášně uklidňovat a ujišťovala země s muslimskou majoritou svými opakovanými tvrzeními, že stojí proti společnému nepříteli, kterým není islám, nýbrž teroristé. „*Naše kampaň není proti lidem muslimské víry.*“²²⁶ „*Nepřítelem Ameriky nejsou naši muslimští přátelé ani naši Arabští přátelé. Náš nepřítel je radikální teroristická síť a každá vláda, která ji podporuje.*“²²⁷ Americká administrativa, tak nejen zdůrazňovala, že oběťmi terorismu jsou rovněž samotní muslimové, nýbrž apelovala také na země s muslimskou majoritou, ať se přidají k Válce proti teroru. „*Věříme, že je tam mnoho arabských národů, které by měly být součástí kampaně, protože jsou v posledních letech sužovány terorismem. Lidé se mě ptají, zda by měli být Arabové součástí? Samozřejmě.*“²²⁸

Administrativa rovněž zdůrazňovala přínos amerických muslimů. „*Muslimové jsou pro naši zemi hodnotným přínosem. Muslimové jsou doktoři, právníci, učitelé práva, vojáci, podnikatelé, obchodníci, mámy a tátové. A je nutno se k nim chovat s respektem. Muslimská víra je mírumilovné náboženství a jsou zde miliony dobrých muslimů, kteří praktikují muslimskou víru a milují svoji zemi stejně tak jako já a vzdávají hold vlajce stejně statně jako salutují vlajce já.*“²²⁹ Vláda řadila své

²²⁵ BUSH, G. W. Remarks on Arrival at the White House and an Exchange With Reporters. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 16. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1114.htm>

²²⁶ POWELL, C. L. Be Heard: An MTV Global Discussion With Colin Powell. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 14. února 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/8038.htm>

²²⁷ BUSH, G. W. Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11. *Government Publishing Office* [on-line] 20. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1140.htm>

²²⁸ POWELL, C. L. Interview by Al-Jazeera. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 17. září 2001. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/4943.htm>

²²⁹ BUSH, G. W. Remarks Following a Meeting With Congressional Leaders and an Exchange With Reporters. *Government Publishing Office* [on-line] 29. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1135.htm>

spojence s muslimskou majoritou do civilizovaného světa (např. Egypt, Jordánsko, Pákistán). Zdůrazňovala majoritní odsouzení terorismu ze strany muslimů. „*Teroristi praktikují okrajovou formu islámského extrémismu, který byl odmítnut jak muslimskými vzdělanci, tak také drtivou většinou muslimských duchovních.*“²³⁰ Popisovala teroristy jako fanatiky a zločince, kteří „*převrátili mírumilovné učení islámského náboženství.*“²³¹ Zdůrazňovala, že islám je založen na zcela opačných hodnotách než terorismus. „*Tvář teroru není skutečnou islámskou vírou. Není to podstata islámu. Tito teroristé nereprezentují mír. Oni reprezentují zlo a válku.*“²³²

Nicméně i přes toto vymezení a zdůraznění odlišnosti mezi terorismem a islámem, je terorismus spojován právě s islámem, oblastí Blízkého východu a arabským etnikem. Tato označení jsou navíc ve většině zkoumaných materiálech prezentována jako synonyma, asociující podobný význam a reprezentující stejnou věc. I přestože má terorismus dlouhodobou tradici, nabývá různých forem a je motivován rozdílnými zájmy²³³, Bushova administrativa hovoří pouze o jednom typu terorismu, a to terorismu náboženském/islámském.²³⁴ Takový přístup asociuje pocit, že jiný typ terorismu než islámský neexistuje a zároveň umocňuje klasický stereotyp, že většina muslimů sice nejsou teroristé, nicméně všichni teroristé jsou muslimové. Teroristé však nemusí být motivováni ke svým činům pouze na základě svého náboženského přesvědčení, ale například na základě ideologie či separatistických tendencí.

²³⁰ BUSH, G. W. Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11. *Government Publishing Office* [on-line] 20. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1140.htm>

²³¹ CHENEY, D. The Vice President Cheney on 60 Minutes II. *The White House* [on-line] 14. listopadu 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011114.html>

²³² BUSH, G. W. Remarks at the Islamic Center of Washington. *Government Publishing Office* [on-line] 17. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1121.htm>

²³³ RAPOPORT, David C. *The Four Waves of Modern Terror: International Dimensions and Consequences.* 2013

²³⁴ Větní spojení typu “islámský terorismus“ však administrativa nepoužívá

4.2.3 Orientalismus: Gender

Pozice arabské orientální ženy byla v rámci Bushovy administrativy prezentována jako zásadně odlišná od postavení západní ženy. „*Více než polovina všech Arabských žen je negramotná. Jsou sužovány nezaměstnaností a nedostatkem ekonomických příležitostí více než muži. Ženy také tvoří menší část členů parlamentu v arabských zemích než v jiných regionech. Neuvolní-li země Blízkého východu cestu schopnostem a potenciálu svých žen, nevytvoří budoucnost naděje.*“²³⁵

Během ospravedlňování vojenské intervence v Afghánistánu se ústředním tématem stala povinnost osvobodit afghánské ženy před represivním režimem. Afghánské ženy již neměly být „*vězenkyněmi ve svém vlastním domově.*“²³⁶ Tématu afghánských žen se nejvíce věnoval ministr zahraničí C. Powell. Ten konstantně poukazoval na nesvobodu afghánských žen, na skutečnost, že jim je odírána základní zdravotní péče a že je na nich uplatňováno násilí.²³⁷ I přes klasický orientalistický narativ osvobození muslimské ženy však americká administrativa zdůrazňovala, že původcem nepříznivého postavení žen v muslimském světě není islám. „*V rámci islámské víry není absolutně nic, co by ospravedlňovalo kruté chování Talibanu [vůči ženám - poznámka autora].*“²³⁸

Téma svobodné arabské ženy, které bylo tradičně přítomno v rámci ospravedlňování války v Afghánistánu a následně administrativou prezentováno jako výdobytek vojenské intervence však v během ospravedlnění vojenské intervence v Iráku zcela absentovalo. Až na občasné výroky týkající znásilňování žen ze strany samotného Saddáma²³⁹, se téma nutnosti osvobození iráckých žen ani další orientální stereotypy neobjevovaly. Genderový diskurz v rámci obou zemí tak

²³⁵ POWELL, C. L. The U.S.- Middle East Partnership Initiative: Building Hope for the Years Ahead.U.S. Department of State Archive [on-line] 12. prosince 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/15920.htm>

²³⁶ POWELL, C. L. Afghan Women.U.S. Department of State Archive [on-line] 19. listopadu 2001. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/6229.htm>

²³⁷ Tamtéž

²³⁸ Tamtéž

²³⁹ Tamtéž

byl zcela odlišný. Jako oběť Saddáma Husajna byl prezentován irácký lid jako celek, nikoli výhradně irácké ženy.

Přestože se toto zjištění zdá být v rozporu vůči zjištěním ostatních autorů zabývajících se genderovým orientalismem, důvod odlišných výsledků má dvě hlavní příčiny.²⁴⁰ Prvním je absence jakékoli pevné metodologie ve zkoumání diskurzu u většiny prací, které se tématem orientální ženy v kontextu intervence zabývají. Druhým je zaměření výzkumu a délka sledovaného období. Během ospravedlňování vojenské intervence v Iráku ženy tématem nebyly. Důvodem byla sekulární povaha iráckého režimu. Jak však poukazuje např. Khalid, během samotné intervence se prvky genderového orientalismu objevily například v případě záchrany Jessicy Lynch a feminizování iráckých mužů.²⁴¹

3.2.4 Orientalismus: Civilizační mise

Přítomnost orientalistického prvku civilizační mise během ospravedlnění vojenské intervence v Iráku byla naprosto zřejmá. Útoky z 11. září nebyly prezentovány pouze jako tragická událost, ale také jako jedinečná příležitost zajistit lepší a bezpečnější svět. „*Tato země má jedinečnou možnost vést svět směrem k mírumilovnějším zítřkům.*“²⁴² „*Věřím, že můžeme přinést mír i do těch zemí, kde se to zdá být nemožné.*“²⁴³

V rámci této politické ambice je silně patrný vliv amerického nacionalismu, který byl během sledovaného období Bushovou administrativou účelně podporován. (např. zdůrazňováním motivu hrdinství amerických hasičů, vojáků či pasažérů letu č. 93).²⁴⁴ Hlavní vliv sehrál zejména pocit americké výjimečnosti.

²⁴⁰ Např. KHALID, M. *Gender, orientalism and representations of the 'Other' in the War on Terror*. 2011.

²⁴¹ Tamtéž

²⁴² BUSH, G. W. Remarks at Oak Park High School in Kansas City, Missouri. *Government Publishing Office* [on-line] 11. červen 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg960.htm>

²⁴³ Tamtéž

²⁴⁴ BUSH, G. W. Statement on the Sniper Attacks in the Greater Washington Area. *Government Publishing Office* [on-line] 7. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1751.htm>

Bushova administrativa prezentovala Spojené státy jako lídra civilizovaného světa, který stojí v čele díky své unikátnosti a zásadní kvalitativní odlišnosti od zbytku světa. „*Amerika má přátele a spojence v této věci, ale pouze my můžeme vést, pouze my můžeme sjednotit svět v této záležitosti* [Válce proti teroru – poznámka autora].“²⁴⁵ „*Tuto zodpovědnost jsme však nezískali náhodou. Jsme ve výjimečné pozici z důvodu našich jedinečných předností - kvůli charakteru našich lidí, síle našich ideálů, síle naší armády a obrovské ekonomiky, která je podporuje.*“²⁴⁶

Administrativa spojuje Spojené státy s humanitou, celým lidstvem, spravedlností, svobodou a také ctnostmi jako solidarita či hrdinství. Pasuje USA do role „altruistického impéria“, ochránce lidské důstojnosti, svobody a všeobecného míru.²⁴⁷ Zároveň také povyšuje americké hodnoty nad ostatní a činní je univerzálními.

WOT je prezentována jako zcela nový typ válčení nejen kvůli nové hrozbě, nýbrž také v návaznosti na americkou povahu. Administrativa deklaruje údajnou absenci imperiální ambice a popisuje americké vojenské angažování ve světě jako zcela výjimečné, kdy nejde primárně o zájmy USA, *ale o altruistickou pomoc zbytku světa.* „*Nejsme dobyvatelé, ale jsme osvoboditelé.*“²⁴⁸ „*Amerika nemá žádnou říši, kterou by rozšiřovala, ani žádnou utopii, kterou by se snažila vytvořit. Pouze přejeme ostatním to, co přejeme sami sobě – bezpečnost, absenci násilí, plody svobody a naději v lepší život.*“²⁴⁹ Tuto sebe prezentaci americká administrativa dokazuje odkazem na své angažování v poválečném rozvoji Japonska a Německa, humanitárních intervencích (např. v Kosovu), ochraně Kuvajtu před iráckou agresí a demokratizací Afghánistánu. Jako zcela

²⁴⁵ CHENEY, D. The Vice President Cheney on 60 Minutes II. *The White House* [on-line] 14. listopadu 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011114.html>

²⁴⁶ Tamtéž

²⁴⁷ SAID, E.W. *Orientalism Once More*. 2004.

²⁴⁸ BUSH, G. W. Remarks on Terrorism Risk Insurance Legislation. Government Publishing Office [on-line] 4. dubna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg572.htm>

²⁴⁹ BUSH, G. W. Commencement Address at the United States Military Academy in West Point, New York. *Government Publishing Office* [on-line] 4. dubna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg917.htm>

jedinečný je rovněž prezentován americký způsob vedení samotný konfliktů, kdy dochází ke striktnímu dodržování Ženevských konvencí a také pomáhání místním obyvatelům.

Klíčovým v rámci rétoriky americké administrativy je náboženský aspekt. Americká vláda a zejména pak hlava státu spojovala americké zájmy a hodnoty s boží prozřetelností. Ta připisovala americkým hodnotám vyšší rozměr, univerzální hodnotu, morální jistotu a činila je nezpochybnitelnými. Podle Bushe tak hodnoty, které Spojené státy brání a prosazují nejsou „americkým darem světa ale jsou dané bohem.“²⁵⁰ Nejenže tak existuje evidentní kvalitativní rozdíl mezi jednotlivými hodnotami, protože bůh vůči nim není neutrální²⁵¹, ale také „morální pravda je stejná v každé kultuře, v každém čase a na každém místě.“²⁵² „Existuje tak pouze jeden udržitelný model pro národní úspěch - svoboda, demokracie a volný obchod.“²⁵³ Hodnoty, které jsou asociovány se Spojenými státy, tak jsou podle americké administrativy nejen univerzálně aplikovatelné na všechny národy světa, ale také jsou pro ně univerzálním dobrem. Toto spojení amerických zájmů s transcendentním záměrem umožňuje Spojeným státům legitimizovat svou politiku navzdory nesouhlasu ostatních států s odkazem, že Bůh stojí na straně USA.

Prosazování zájmů USA napomáhala mezinárodní situace. Více než čtyři desetiletí trvající ideologický souboj během studené války skončil vítězstvím Spojených států. Americká unipolární pozice ve světě tak nejenže posilovala myšlenku americké superiority, nýbrž také otevřela z důvodu absence stejně silné

²⁵⁰ BUSH, G. W. The President's Radio Address. *Government Publishing Office* [on-line] 28. srpna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1696.htm>

²⁵¹ BUSH, G. W. The President's Radio Address. *Government Publishing Office* [on-line] 30. března 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg525-2.htm>

²⁵² BUSH, G. W. Commencement Address at the United States Military Academy in West Point, New York. *Government Publishing Office* [on-line] 4. dubna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg917.htm>

²⁵³ NATIONAL SECURITY COUNCIL OF AMERICA. The National Security Strategy. White House [online]. 12. září 2002. Dostupné z: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/>

alternativy prostor pro prosazování americké vize světa. Svoboda a demokracie tak nebyla prezentována jako soukromý výtěžek USA, ale naopak jako prostředek k lepšímu světu aplikovatelný napříč časem a místem. „*Odmítáme povýšenecký názor, že svoboda nemůže vyrůst na Blízkém východě, nebo že na světě existuje region, který nemůže podporovat demokracii.*“²⁵⁴ Zároveň také „*věříme, že z demokracie a svobodného trhu budou profitovat všechny země na Blízkém Východě.*“²⁵⁵ Klíčový byl rovněž prezentovaný předpoklad, že lidé napříč regiony primárně touží po demokracii. „*Při výběru mezi tyranii a svobodou, lidé zvolí svobodu. Lidé preferují svobodu před otroctvím, prosperitu před bídou, sebevládu před vládou teroru a trýzně.*“²⁵⁶ A proto „*lidé islámských národů chtějí a zároveň si také zaslouží stejné svobody a příležitosti jako lidé každého národa a jejich vlády by měly vyslyšet jejich přání.*“²⁵⁷

Tato rétorika zásadním způsobem ospravedlňovala vojenskou intervenci v Iráku a také umožnila prezentovat samotnou intervenci jako osvobození iráckého lidu. „*Irácký lid si zaslouží být zproštěn nebezpečí a tyranie a být osvobozen, aby si sám mohl určit budoucnost vlastní země.*“²⁵⁸ A právě proto by měl být Saddám Husajn a jeho režim, který „*odepírá jeho lidem možnosti žít lepší život*“, svržen.²⁵⁹ Americká administrativa prezentovala změnu režimu jako vyřešení celého iráckého problému. Přestože americká administrativa deklarovala, že nebudou v Iráku prosazovat žádný specifický druh režimu, z nastíněného diskurzu je patrné, že cílem nebylo pouze svržení Husajna, ale také zavedení demokracie. Iráckému lidu tak

²⁵⁴ POWELL, C. L. The U.S.- Middle East Partnership Initiative: Building Hope for the Years Ahead.U.S. Department of State Archive [on-line] 12. prosince 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/15920.htm>

²⁵⁵ Tamtéž

²⁵⁶ POWELL, C. L. The U.S.- Middle East Partnership Initiative: Building Hope for the Years Ahead.U.S. Department of State Archive [on-line] 12. prosince 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/15920.htm>

²⁵⁷ BUSH, G. W. Statement of the Atlantic Summit: A Vision for Iraq and the Iraqi People.Government Publishing Office [on-line] 16. března 2003. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2003-book1/html/PPP-2003-book1-doc-pg275.htm>

²⁵⁸ Tamtéž

²⁵⁹ POWELL, C. L. Interview on Middle East Broadcasting Centre by Hisham Melham. U.S. Department of State Archive [on-line] 9. ledna 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/7148.htm>

bylo upíráno právo na sebeurčení a vize budoucího režimu byla implementována z vnějšku. „*Budeme podporovat aspirace iráckého lidu po reprezentativní vládě, která dodržuje lidská práva a zákonu práva jako základního kamene demokracie.*“²⁶⁰

Americká administrativa se také zavázala, že pomůže iráckému lidu vybudovat demokracii.²⁶¹ Irácký lid je americkou administrativou sice prezentován jako vnitřně dobrý a předurčen k demokracii, nicméně byl také implicitně popisován nejen jako neschopný sám svrhnout Saddáma Husajna, ale také postavit bez pomoci Spojených států silnou demokracii a občanskou společnost. Spojené státy tak sami sebe pasovaly do klasické paternalistické pozice, a naopak irácký lid degradovaly do pozice neautonomních žáků. „*S naší pomocí může být osvobozený Irák opět velkým národem.*“²⁶²

Vývoz demokracie se nacházel v samotném jádru Bushovy doktríny a rezonoval také uvnitř samotné administrativy. „*Musíme odpovědět na toto volání naší prací na rozšiřování demokracie do každé země na světě a ke každé osobě na Zemi. (...) Tento boj za demokracii je dlouhý a někdy obtížný, ale v zájmu budoucích generací nesmíme promarnit tuto příležitost a společnými silami musíme zajistit, že 21. století bude navždy známé jako století demokracie.*“²⁶³ Americká administrativa věřila, že demokracie je klíčovou zbraní ve válce proti teroru, která zabráni terorismu, problému s jaderným zbrojením a vyřeší také napětí na Blízkém východě, což bude výhodné pro celý svět.

²⁶⁰ BUSH, G. W. Statement of the Atlantic Summit: A Vision for Iraq and the Iraqi People. *Government Publishing Office* [on-line] 16. března 2003. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2003-book1/html/PPP-2003-book1-doc-pg275.htm>

²⁶¹ BUSH, G. W. Address to the Nation on Iraq. *U.S. Government Publishing Office* [on-line] 17. března 2003. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2003-book1/html/PPP-2003-book1-doc-pg277.htm>

²⁶² CHENEY, D. Vice President Honors Veterans of Korean War. *The White House* [on-line] 29. Srpen 2002. Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/08/20020829-5.html>

²⁶³ POWELL, C. L. Statement to the Community of Democracies. *U.S. Department of State Archive* [on-line] 10. listopadu 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/16252.htm>

Administrativa byla zastáncem tzv. teorie demokratického míru. Tato teorie vychází z Kantových myšlenek v díle „K věčnému míru“, na které navázali v průběhu 70. a 80. let liberální myslitelé mezinárodních vztahů. Tyto teoretiky lze rozdělit do dvou hlavních proudů. Do první skupiny spadají autoři zastávající tzv. modistický přístup. Ten je založen na předpokladu, že demokratické státy jsou ze své vlastní podstaty více umírněné a méně násilné než nedemokratické režimy.²⁶⁴ Ve druhé skupině se seskupili myslitelé, kteří přiznávají pochybnost existence demokratické podstaty, jež by činila demokratické státy méně násilné, avšak tvrdí, že demokracie jsou umírněnější a méně agresivní ve svém vztahu k ostatním demokraciím.²⁶⁵ Veřejné projevy americké administrativy v sobě akcentovaly oba výše zmíněné proudy o rozšířily samotnou teorii o tezi, že součástí demokratické podstaty jsou také horší podmínky pro vznik a rozvoj terorismu. V návaznosti na tuto teorii tak začala Bushova administrativa prosazovat myšlenku, že despoticke státy by měly nahradit státy demokratické.

Nejenže Irák měl ve svém čele nepohodlného diktátora, nýbrž disponoval podle americké administrativy navzdory absence jakékoli demokratické tradice kvalitními predispozicemi pro demokratizaci. Irák byl prezentován jako země se silnou a vzdělanou střední třídou a značným bohatstvím pramenícím z nalezišť nerostných surovin na jeho území.²⁶⁶ Demokratický Irák měl navíc „*ukázat moc svobody transformovat tento důležitý region přinesením naděje a pokroku do života milionů.*“²⁶⁷ Americká administrativa totiž očekávala dominový efekt, kdy úspěšná demokratizace Iráku povede k demokratizaci celého regionu jako tomu bylo v případě východní a střední postkomunistické Evropy. Demokratický režim v bohatém a stabilním Iráku měl sloužit jako vzor pro ostatní arabské a muslimské

²⁶⁴ RUMMEL, R. J. *Libertarianism and International Violence*. 1983, str. 28.

²⁶⁵ DOYLE, M. W. *Liberalism and World Politics*. 1986, str. 1162.

²⁶⁶ POWELL, C. L. Interview on Public Radion International's The World Radio Program. *Department of State Archive* [on-line] 7. ledna 2003. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/16449.htm>

²⁶⁷ BUSH, G. W. Remarks at the American Enterprise Institute Dinner. *U.S. Government Publishing Office* [on-line] 26. února 2003. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2003-book1/html/PPP-2003-book1-doc-pg216.htm>

obyvatelstvo, které následně mělo vyžadovat demokratizaci.²⁶⁸ Úspěšná demokratizace měla ukázat, že diktátoři nejsou nezbytným komponentem Blízkého východu a měla inspirovat a povzbudit obyvatele v ostatních zemích ke svržení místních diktátorů.²⁶⁹

Pocit amerického údělu v podobě boží mise koresponduje s typickým orientalistickým údělem bílého muže. Jak tvrdí prezident Bush: „*Historie nás totiž učí, že musíme směřovat směrem k mírumilovnějšímu světu.*“²⁷⁰ K tomu, abychom dosáhli bezpečnějšího světa, musíme svět změnit.²⁷¹ Den 11. září je prezentován jako volání historie a začátek této změny. Proto, „*každý národ by měl vědět, že pro Ameriku válka proti teroru není jen obyčejnou politikou: je závazkem.*“²⁷² Závazkem, jež má podle americké administrativy zajistit demokratickou a mírumilovnou budoucnost pro budoucí lidské generace.

Demokratizace je rovněž interpretována jako součást lidského vývoje a pokroku. Zatímco despotické orientální země, terorismus a jim přisuzované hodnoty jsou považovány za zastaralé a degradující, západní hodnoty, zejména pak západní koncept liberální demokracie, jsou považovány za hodnoty budoucnosti, jejichž rozšíření bude vykoupením jak pro novodobého orientálce, tak novodobého kolonizátora. „*Musíme si vybrat mezi světem strachu a světem pokroku. Nemůžeme stát a nedělat nic, zatímco zlo narůstá. Musíme se postavit za naši bezpečnost a za*

²⁶⁸ KAPLAN L. a W. KRISTOL. *The War Over Iraq: Saddam's tyranny and America's mission.* 2003, str. 99-100

²⁶⁹ JERVIS, R. *Understanding the Bush Doctrine.* 2003.

²⁷⁰ BUSH, G. W. Remarks at a Luncheon for Representative Jim Nussle in Davenport. *Government Publishing Office* [on-line] 16. září 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1592.htm>

²⁷¹ BUSH, G. W. Remarks to a Special Session of the German Bundestag. *Government Publishing Office* [on-line] 23. května 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg854.htm>

²⁷² BUSH, G. W. Remarks on the Six-Month Anniversary of the September 11th Attacks. *Government Publishing Office* [on-line] 11. března 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg374.htm>

*trvalá práva a naděje lidstva.*²⁷³ Americká administrativa tak sebe sama neprezentovala pouze jako ochránce svobody, ale také šířitele pokroku a lepší budoucnosti. Právě tento způsob uvažování vedl k pocitu ospravedlnění americké intervence v Iráku a poskytl Spojeným státům monopol na legitimizaci násilí.

²⁷³ BUSH, G. W. Address to the United Nations General Assembly in New York City. *Government Publishing Office* [on-line] 12. září 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1572.htm>

5 Závěr

Teroristické útoky z 11. září znamenaly zásadní změnu v rámci teroristické diskurzu, americké zahraniční politiky a přístupu k iráckému režimu. Dosavadní pojetí zahraniční politiky izolace bylo pod vlivem událostí a neokonzervativního myšlení přehodnoceno a začaly se v něm projevovat prvky ofenzivního liberalismu. Téma terorismu získalo zcela nový rozměr a stalo se imanentní hrozbou s katastrofálními následky. Vláda na situaci reagovala vyhlášením Války proti teroru, jejímž vyústěním bylo zavedení Bushovy doktríny a dvě vojenské intervence.

Během WOT došlo k vytvoření dvou zcela antagonických identit vycházejících z orientalistické logiky. Jednalo se o identitu barbarů a identitu civilizovaného světa. Reprezentantem a vůdcem civilizovaného světa byly Spojené státy, světa barbarů pak teroristé a jejich podporovatelé. Novodobí barbari byli prezentováni jako čisté zlo, nový typ totalitarismus a nepřátelé svobody. Civilizovaný svět ztělesňoval mravnost, spravedlnost a svobodu.

Irácký režim v čele se Saddámem Husajnem byl sice od samotných počátku prezentován v podobných konotacích jako barbari, nicméně k explicitnímu zařazení Iráku do barbarského světa došlo až v návaznosti na vytvoření Osy zla a spojení terorismu s jadernými zbraněmi. Saddám byl popisován jako diktátor, utlačovatel iráckého lidu a hrozba světa. Ačkoli však irácký režim získal identitu barbarů, v případě samotného iráckého lidu tomu však nebylo. Iráčané byli prezentováni jako utlačovaní, nevinní a disponující schopností naučit se demokracii. I přes akcentaci kvalit iráckého lidu byl však irácký lid implicitně prezentován jako méně schopný než lid civilizovaného světa. Nejenže nebyl schopen sám svrhnout stranu Bass, nýbrž mu muselo být pomoci také k přechodu k civilizovanému světu, občanské společnosti a demokracii právě ze strany Spojených států. Ty se tak sami postavily do paternalistické pozice. Odmítly i přes akcentaci opaku irácké společnosti vybrat podobu budoucího režimu a rozhodly se implementovat demokracii zvnějšku. V konstruovaných identitách iráckého režimu i iráckého lidu v případě ospravedlnění vojenské intervence v Iráku tak analýza objevila orientalistickou logiku.

Americká administrativa se od počátku vymezovala vůči apriornímu spojování muslimů s terorismem. Její členové několikrát zdůraznili, že WOT není válkou proti muslimům, ale válkou proti terorismu, ve které stojí všechna náboženství při sobě. Zdůrazňovala, že oběti teroristických útoků jsou také často muslimové a že pravé hodnoty islámu tkví v míru a nemají tak s terorismem nic společného, a tak teroristé pouze pokrývají náboženství v rámci svého boje. Nicméně i přes tato ostrá vymezení z analýzy vyplynulo, že americká administrativa formou své rétoriky často asociovala opak. Nerozlišovala mezi jednotlivými formami terorismu a její používání termínu terorismus implikovalo převážně islám, muslimy, Araby a Blízký Východ. Jako kdyby existoval pouze jeden typ terorismu, a to ten islámský. Nicméně nelze říci, že by administrativa během ospravedlňování vojenské intervence v Iráku využívala klasickou identitu orientálního muslima.

Tématu orientálních žen se ve WOT věnoval zejména ministr zahraničí C. Powell. Koncept záchrany orientální ženy rukou západního muže sehrál během ospravedlnění vojenské intervence v Afghánistánu zásadní roli. V případě ospravedlnění vojenské intervence v Iráku však prvek islámské ženy zcela absentoval. Hlavním důvodem byl zejména sekulární typ iráckého režimu, a tudíž přítomnost prvku náboženského útlaku.

Typický orientalistický prvek v podobě civilizační mise byl v případě ospravedlnění vojenské intervence v Iráku nejzřejmější. WOT byla prezentována jako jedinečná příležitost, která zavazuje Spojené státy vytvořit lepší a bezpečnější svět. Intervence v Afghánistánu i Iráku byly prezentovány jako zcela unikátní typy intervencí, ve kterých nejde o dobývání světa, či americké zájmy, ale o osvobození místních obyvatel. V rámci této civilizační mise bylo klíčové zejména přesvědčení o americké výjimečnosti, americká světová hegemonie a spojení Spojených států s boží prozřetelností. Vlivem těchto faktorů se USA pasovaly do role altruistického impéria a vykonavatele boží vůle. Americké hodnoty byly klasifikovány jako univerzálně platné a prospěšné pro celý svět. Svoboda a demokracie tak nebyly prezentovány jako výdobytek americké společnosti, ale jako prostředek k lepšímu světu a lidskému pokroku. Americká administrativa totiž prezentovala demokracii a svobodu jako nástroje civilizovaného světa k vyřešení problému terorismu, jaderným zbrojením a napětím na Blízkém východě. Tato argumentace vycházela

především z tzv. teorie demokracie míru a představy dominového efektu, kde ustavení demokracie v Iráku spustí demokratizace v celém regionu. Spojené státy tak prezentovaly svůj úděl ve světě v klasické orientalistické logice jako volání historie a úděl bílého muže, který měl přinést pokrok, jenž následně sloužil jako vykoupení jak pro orientálce, tak pro kolonizátora.

Výše zmíněné výsledky analýzy tak dokazují, že v rámci ospravedlnění vojenské intervence v Iráku sehrál orientalismus svou roli a potvrzuje tak Saidovo tvrzení, že vojenská intervence v Iráku byla ovlivněna orientalistickou logikou.²⁷⁴ Ta vedla nejen k ospravedlnění vojenské intervence, ale poskytla Spojeným státům také prostředek k legitimizaci násilí. Nejvíce je tato skutečnost patrná na konstrukci identit a orientalistickém prvku civilizační mise. V případě klasického orientalistického prvku v podobě orientálního muslima byla přítomnost orientální logiky pouze částečná a implicitní. V žádném případě však nelze hovořit o klasickém vyobrazení muslima. Koncept orientální ženy pak pro ospravedlnění vojenské intervence nebyl použit vůbec.

²⁷⁴ SAID, E. *Orientalism once more*. 2004, str. 870-872.

6 Seznam použitých zdrojů

7.1 Seznam odborné literatury

FAIRCLOUGH, Norman. *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Taylor & Francis, 2004

FAIRCLOUGH, Norman. *Critical discourse analysis: the critical study of language*. New York: Longman, 1995.

FANON, Frantz. *Černá kůže, bílé masky: postkoloniální myšlení I*. Praha: Tranzit, 2011.

GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. *Dějiny Iráku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013.

GREEN, Todd H. *The fear of Islam: an introduction to Islamophobia in the West*. Minneapolis: Fortress Press, 2015.

HOFF, Joan. *A Faustian Foreign Policy from Woodrow Wilson to George W. Bush: Dreams of Perfectibility*. New York: Cambridge University Press, 2007.

CHERKAOUI, Tarek. *Orientalism, Pan-Arabism, and Military-Media Warfare: A comparasion between CNN and ALJazeera Coverage of the Iraq War. Disertační práce*. Aucland: Auckland University of Technology, 2010.

JØRGENSEN, Marianne a Louise PHILLIPS. *Discourse analysis as theory and method*. Thousand Oaks: Sage Publications, 2002.

KALDOR, Mary. *New & old wars: organized violence in a global era*. Stanford: Stanford University Press, 2012.

KAPLAN, Lawrence a William KRISTOL. *The war over Iraq: Saddam's tyranny and America's mission*. San Francisco: Encounter Books, 2003.

LEWIS, Bernard. *Kde se stala chyba?: vliv Západu na Střední východ a jeho následná odpověď*. Praha: Volvox Globator, 2016.

LIPSET, Seymour. M. *American Exceptionalism: A Double-Edged sword*, New York: W. W. Norton & Company, 1997.

LITTLE, Douglas. *American orientalism: the United States and the Middle East since 1945*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2008.

MALINA, Jaroslav. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009.

MURDOCK, George P. *Social Structure*, New York: The Free Press, 1965.

RODINSON, Maxime. *Islam and Capitalism*. New York: Pantheon Books, 1974.

SAID, Edward W. *Orientalismus: západní koncepce Orientu*. Praha: Paseka, 2008.

SCURRY, Samuel. *Orientalism in American Cinema: Providing an Historical and Geographical Context for Post-Colonial Theory*, Disertační práce. Clemson: Clemson university, 2010

SCHMIDT, Silke. *(Re-)Framing the Arab/Muslim: Mediating Orientalism in Contemporary Arab American Life Writing*, Bielefeld: Transcript-Verlag, 2015

SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Analýza diskurzu a mediální text*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2015.

TIBAWI, Abdul L. *Second Critique of English-speaking Orientalists and Their Approach to Islam and the Arabs*. London: Islamic Cultural Centre, 1979.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010.

UPDIKE, John. *Terrorist*. New York: Alfred A. Knopf, 2006.

WARRAQ, Ibn. *Defending the West: A Critique of Edward Said's Orientalism*, New York: Prometheus, 2007.

WÖHLERT, Romy. *Civilization versus Barbarism: The Images of Arabs and Muslims and the National Self-Concepts in German and U.S. Print Media around 9/11*. Disertační práce. Bielefeld: Universität Bielefeld, 2007

ZÁBRODSKÁ, Kateřina. *Variace na gender: poststrukturalismus, diskurzivní analýza a genderová identita*. Praha: Academia, 2009.

7.2 Seznam článků v odborných časopisech

ABOUL-ELA, Hosam. *Edward Said's Out of Place: Criticism, Polemic, and Arab American Identity*. *MELUS: Multi-Ethnic Literature of the United States*, 2006, **31**(4), str. 15-32.

ARMSTRONG, Paul B. *Being "Out of Place": Edward W. Said and the Contradictions of Cultural Differences*, *MLQ: Modern Language Quarterly*, 2003, **64**(1), str. 97-121

ASSAYAG, Jackie. *East and West: Orientalism, war and the colonial present*. *Etnográfica*, 2007, **11**(1), str. 253-269.

BAHRAMITASH, Roksana. *The War on Terror, Feminist Orientalism and Orientalist Feminism: Case Studies of Two North American Bestsellers*. *Critique: Critical Middle Eastern Studies*. 2005, **14**(2), str. 221-235

BIEDRON, Jessica. *Colin Powell: Examining a Key Player in the Bush Administration* [online]. *Inquiries Journal/Student Pulse*. 2010, **2**(5) [cit. 2019-07-09]. Dostupné z: <http://www.inquiriesjournal.com/articles/251/colin-powell-examining-a-key-player-in-the-bush-administration>

DOYLE, Michael W. *Liberalism and World Politics. The American Political Science Review*. 1986, **80**(4), str. 1151-1169.

HALLIDAY, Fred. "Orientalism' and its critics. *British Journal of Middle Eastern Studies*. 2007, **20**(2), str. 145-163.

HASAN, Mahmudul. *The Orientalization of Gender*. *AJISS - The American Journal of Muslim Social Sciences*, 2005, **22** (4), str. 26-56

JERVIS, Robert., Understanding the Bush Doctrine, *Political Science Quarterly*, **118**(3), 2003, str. 365-388.

KHALID, Maryam. *Gender, orientalism and representations of the 'Other' in the War on Terror. Global Change, Peace & Security*, 2011, **23**(1), str. 15-29.

KUMAR, Deepa. *Islam and Islamophobia* [online]. *International Socialist Review*, 2007, **52**(2) [cit. 2019-07-09]. Dostupné z: <http://deepakumar.net/empire-bytes/islam-and-islamophobia/>

LEFFEY, Mark. a WELDES, Jutta. *Methodological Reflexions on Discourse Analysis*. *Qualitative Methods*, 2004, **2**(1), str. 28-30.

LEWIS, Bernard. *The Question of Orientalism*. [online]. *The New York Review of Books*, 1982, cit. 2019-07-09]. Dostupné z: <https://www.amherst.edu/media/view/307584/original/The+Question+of+Orientalism+by+Bernard+Lewis+%7C+The+New+York+Review+of+Books.pdf>

MCCARTNEY, Paul.T. *American nationalism and U.S. Foreign policy from September 11 to the Iraq War*, *Political Science Quarterly*, 2004, **119**(3), str. 399-423

MILLER, Benjamin. *Explaining Changes in U.S. Grand Strategy: 9/11, the Rise of Offensive Liberalism, and the War in Iraq*. *Security Studies*. 2010, **19**(1), str.26-65

NAYAK, M.V. a C. MALONE. *American Orientalism and American Exceptionalism: A Critical Rethinking of US Hegemony*. *International Studies Review*, 2009, **11**(2), str. 253-276

NING, Wang, *Orientalism versus Occidentalism?*. *New Literary History*, 1997, **28**(1), str. 57-67

PIFFNER, James P. *President George W. Bush and His War Cabinet*. *Foreign Policy Bulletin*. 2003, **14** (1), str. 288-296

RUMMEL, Rudolph J. *Libertarianism and International Violence*. *The Journal of Conflict Resolution*. 1983, **27**(1), str. 27-71.

SAID, Edward. *Orientalism Once More. Development and Change*, 2004, **35**(5), str. 869-879.

SHAHEEN, Jack G. *Reel Bad Arabs: How Hollywood Vilifies a People*. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 2016, **588**(1), str. 171-193

STEINBERG, Marc W. *Tilting the Frame: Considerations on Collective Action Framing from a Discursive Turn*. *Theory and Society*, 1998, **27**(6), str. 845-872

7.3 Příspěvky ve sbornících

ABDEL-MALEK Anouar. *Orientalismus v krizi*. In: HAVRÁNEK, Vít (ed.). *Postkoloniální myšlení II*. Praha: Tranzit, 2011. str. 132-165

BENEŠ, Vít. *Diskurzivní analýza*. In: DRULÁK, Petr a kol. (ed.). *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008, str. 92-124

RAPOPORT, David C. *The Four Waves of Modern Terror: International Dimensions and Consequences* In: HANHIMÄKI, Jussi M. a Bernhard

BLUMENAU. *An International History of Terrorism*. New York, NY: Routledge, 2013, str. 282-310

JOSEPH, Suad. *Against the Grain of the Nation – The Arab-*. In: SULEIMAN, Michael W. *Arabs in America: Building a New Future*, Temple University Press, 1989, str. 257-271

NACOS, Brigitte, L. a Oscar, TORRES-REYNA. *Framing Muslim-Americans Before and After 9/11*. In: NORRIS, Pippa, KERN, Montague a Marion JUST. *Framing terrorism: The News Media, the Government and Public*. London: Routledge, 2004, str. 133-157

NORRIS, Pippa, KERN, Montague a Marion JUST. *Framing terrorism* In: NORRIS, Pippa, KERN, Montague a Marion JUST. *Framing terrorism: The News Media, the Government and Public*. London: Routledge, 2004, str. 1-26

NORRIS, Pippa, KERN, Montague a Marion JUST. *Lessons of Framing Terrorism*. In: NORRIS, Pippa, KERN, Montague a Marion JUST. *Framing terrorism: The News Media, the Government and Public*. London: Routledge, 2004, str. 281-312

SAID, Edward. W. *Reprezentování kolonizovaných: mluvčí antropologie* In: HAVRÁNEK, Vít (ed.). *Postkoloniální myšlení II*. Praha: Tranzit, 2011. str 178-199

YEĞENOĞLU, Meyda. *Veiled Fantasies: Cultural and Sexual Difference in the Discourse of Orientalism*. In: LEWIS, Reina a Sara MILLS, *Feminist Postcolonial Theory: A Reader*, Routledge, 2003, str. 542-566

7.4 Elektronické zdroje

BUSH, George W. Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the Union. *Government Publishing Office* [on-line] 29. ledna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg129-3.htm>[cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11. *Government Publishing Office* [on-line] 20. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1140.htm>[cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Address to the Nation Announcing Strikes Against Al Qaida Training Camps and Taliban Military Installations in Afghanistan. *Government Publishing Office* [on-line] 7. října 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1201.htm>[cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Address to the Nation on Iraq From Cincinnati, Ohio. *Government Publishing Office* [on-line] 7. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1751-2.htm>[cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Address to the Nation on Iraq.U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 17. března 2003. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2003-book1/html/PPP-2003-book1-doc-pg277.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Address to the United Nations General Assembly in New York City. *Government Publishing Office* [on-line] 12. září 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1572.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Commencement Address at the United States Military Academy in West Point, New York. *Government Publishing Office* [on-line] 4. dubna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg917.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Interview With Radio Free Europe/Radio Liberty. *Government Publishing Office* [on-line] 18. listopadu 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg2089.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Interview With the United Kingdom's ITV Television Network. *Government Publishing Office* [on-line] 4. dubna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg553.htm>[cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Message to the Congress on United States Financial Sanctions Against Terrorists and Their Supporters.U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 23. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1146-2.htm>[cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks Announcing Action Against Terrorist Financial Support Networks. *Government Publishing Office* [on-line] 20. prosince 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1532.htm>[cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks Announcing Bipartisan Agreement on a Joint Resolution To Authorize the Use of United States Armed Forces Against Iraq.U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 2. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1707.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks at a Fundraiser for Governor Scott McCallum of Wisconsin in Milwaukee. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 11. února 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg212.htm>[cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks at a Luncheon for Representative Jim Nussle in Davenport. *Government Publishing Office* [on-line] 16. září 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1592.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks at a Republican National Committee Dinner. *Government Publishing Office* [on-line] 14. května 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg798.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks at Oak Park High School in Kansas City, Missouri. *Government Publishing Office* [on-line] 11. červen 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg960.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks at the American Enterprise Institute Dinner. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 26. února 2003. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2003-book1/html/PPP-2003-book1-doc-pg216.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks at the Islamic Center of Washington. *Government Publishing Office* [on-line] 17. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1121.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks at the National Prayer Breakfast. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 7. února 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg187.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks Following a Meeting With Congressional Leaders and an Exchange With Reporters *Government Publishing Office* [on-line] 11. června 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg957-2.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks Following a Meeting With Congressional Leaders and an Exchange With Reporters. *Government Publishing Office* [on-line] 29. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1135.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks Following a Visit With Homeland Security Employees and an Exchange With Reporters. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 19. srpna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1619.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks on Arrival at the White House and an Exchange With Reporters. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 16. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1114.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks on Compassionate Conservatism in San Jose, California. *Government Publishing Office* [on-line] 30. dubna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg691.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks on House of Representatives Action on the Resolution Authorizing the Use of Military Force Against Iraq U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 10. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1778-2.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks on Signing the Public Health Security and Bioterrorism Preparedness and Response Act of 2002. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 12. června 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg972.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks on Terrorism Risk Insurance Legislation. *Government Publishing Office* [on-line] 4. dubna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg572.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks on the Passage of a United Nations Security Council Resolution on Iraq. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 8. listopadu 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg2053.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks Prior to Discussions With President Megawati Sukarnoputri of Indonesia and an Exchange With Reporters U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 19. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1129.htm>

BUSH, George W. Remarks to a Special Session of the German Bundestag . *Government Publishing Office* [on-line] 23. května 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg854.htm>

BUSH, George W. Remarks to Central Intelligence Agency Employees in Langley, Virginia. *Government Publishing Office* [on-line] 26. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1165.htm>

BUSH, George W. Remarks to Employees in the Pentagon and an Exchange With Reporters in Arlington, Virginia. *Government Publishing Office* [on-line] 17. září 2001. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2001-book2/html/PPP-2001-book2-doc-pg1117-2.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks to the Community in Manchester, New Hampshire. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 5. října 2002. Dostupné z

<https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1736.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks to the Troops at Elmendorf Air Force Base in Anchorage, Alaska. *Government Publishing Office* [on-line] 16. února 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg236.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Statement of the Atlantic Summit: A Vision for Iraq and the Iraqi People. *Government Publishing Office* [on-line] 16. března 2003. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2003-book1/html/PPP-2003-book1-doc-pg275.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Statement on the Sniper Attacks in the Greater Washington Area. *Government Publishing Office* [on-line] 7. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1751.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. Remarks on the Six-Month Anniversary of the September 11th Attacks. *Government Publishing Office* [on-line] 11. března 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg374.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. The President's Radio Address. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 5. října 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1735.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. The President's Radio Address. *Government Publishing Office* [on-line] 28. srpna 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book2/html/PPP-2002-book2-doc-pg1696.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. The President's Radio Address. *Government Publishing Office* [on-line] 30. března 2002. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2002-book1/html/PPP-2002-book1-doc-pg525-2.htm> [cit. 9. července 2019]

BUSH, George W. The President's Radio Address. U.S. *Government Publishing Office* [on-line] 1. března 2003. Dostupné z <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PPP-2003-book1/html/PPP-2003-book1-doc-pg234.htm> [cit. 9. července 2019]

CHENEY, Dick Remarks by the Vicepresident at the Air National Guard Senior Leadership Conference. *The White House* [on-line] 2. prosince 2002 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/12/20021202-4.html> [cit. 9. července 2019]

CHENEY, Dick. Interview of the Vice President by Jim Angle of Fox TV News. *The White House* [on-line] 11. prosince 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011211.html> [cit. 9. července 2019]

CHENEY, Dick. Interview of Vice Prezident Cheney with Diane Sawyer of ABC. *The White House* [on-line] 29. listopadu 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011129.html> [cit. 9. července 2019]

CHENEY, Dick. The Vice President appears on Meet the Press with Tim Russert. *The White House* [on-line] 16. září 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20010916.html> [cit. 9. července 2019]

CHENEY, Dick. The Vice President Appears on NBC's Meet the Press. *The White House* [on-line] 9. prosince 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011209.html> [cit. 9. července 2019]

CHENEY, Dick. The Vice President Delivers Remarks at a Lunch for Texas Attorney General John Cornyn. *The White House* [on-line] 19. července 2002 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20020719.html> [cit. 9. července 2019]

CHENEY, Dick. The Vice President Cheney on 60 Minutes II. *The White House* [on-line] 14. listopadu 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011114.html> [cit. 9. července 2019]

CHENEY, Dick. The Vice President Receives the international Republican Institute's 2001 Freedom Award. *The White House* [on-line] 23. října 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011023.html> [cit. 9. července 2019]

CHENEY, Dick. Vice President Honors Veterans of Korean War. *The White House* [on-line] 29. Srpen 2002 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/08/20020829-5.html> [cit. 9. července 2019]

CHENEY, Dick. Vice President Cheney Delivers Remarks at the 56th Annual Alfred E. Smith Memorial Foundation Dinner. *The White House* [on-line] 18. října 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/newsspeeches/speeches/vp20011018.html> [cit. 9. července 2019]

CHENEY, Dick. Vice President Cheney Delivers Remarks at the Society Annual Convention Dinner. *The White House* [on-line] 15. listopadu 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011127.html> [cit. 9. července 2019]

CHENEY, Dick. Vice president Cheney Delivers Remarks to the Republican Governors Association. *The White House* [on-line] 25. říjen 2001 Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/vicepresident/news-speeches/speeches/vp20011025.html>[cit. 9. července 2019]

CHENEY, Dick. Vice President Speaks at WFW 103rd National Convention. *The White House* [on-line] 6. Srpen 2002. Dostupné z <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/08/20020826.html> [cit. 9. července 2019]

NATIONAL SECURITY COUNCIL OF AMERICA. The National Security Strategy. White House [online] 12. září 2002. Dostupné z: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Afghan Women. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 19. listopadu 2001. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/6229.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Be Heard: An MTV Global Discussion With Colin Powell. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 14. února 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/8038.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. En Route to Davos, Switzerland. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 24. leden 2003. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/16864.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Interview by Al-Jazeera U.S. *Department of State Archive* [on-line] 17. září 2001. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/4943.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Interview by Judy Woodruff of CNN. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 14. ledna 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/7255.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Interview on CBS' Face the Nation. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 16. září 2001. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/4923.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Interview on CBS's Face the Nation. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 3. února 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/7781.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Interview on Fox Morning New with Tony Snow. *Department of State Archive* [on-line] 12. ledna 2001. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/4866.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Interview on Middle East Broadcasting Centre by Hisham Melham. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 9. ledna 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/7148.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Interview on NBC's "Meet the Press". U.S. *Department of State Archive* [on-line] 17. února 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/8071.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Interview on Public Radion International's The World Radio Program. *Department of State Archive* [on-line] 7. ledna 2003. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/16449.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Interview on UNVISION Network Television. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 1. února 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/7780.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Joint Press Conference at the Residence of the Minister of Foreign Affairs U.S. *Department of State Archive* [on-line] 5. prosince 2001. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/dec/6672.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Remarks to the United Nations Security Council. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 5. února 2003. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/17300.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. Statement to the Community of Democracies. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 10. listopadu 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/16252.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. The Campaign Against Terrorism. *Department of State Archive* [on-line] 25. října 2001. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2001/5751.htm> [cit. 9. července 2019]

POWELL, Colin L. The U.S.- Middle East Partnership Initiative: Building Hope for the Years Ahead. U.S. *Department of State Archive* [on-line] 12. prosince 2002. Dostupné z <https://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/15920.htm> [cit. 9. července 2019]

PRI. Data: Hate crimes against Muslims increased after 9/11. PRI [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.pri.org/stories/2016-09-12/data-hate-crimes-against-muslims-increased-after-911> [cit. 9. července 2019]

RICE, Condoleezza. *Why we Know Iraq Is Lying*, The New York Times [online]. 23. ledna 2003 Dostupné z <https://www.nytimes.com/2003/01/23/opinion/why-we-know-iraq-is-lying.html> [cit. 9. července 2019]

SECURITY COUNCIL OF UNITED NATIONS. *Resolution 1441 United Nations* [online]. 8. listopadu 2002 Dostupné z: <https://www.un.org/Depts/unmovic/documents/1441.pdf> [cit. 9. července 2019]

SIPRI. *Military Expenditure Database 2019*[online]. 2019. Dostupné z: <https://www.sipri.org/databases/milex> [cit. 9. července 2019]

WORLD BANK. *Open Data* [online]. 2019, WORLD BANK. Dostupné z: <https://data.worldbank.org> [cit. 9. července 2019]